

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

THEMANUMMER

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

B.C. Buitendijk

In dit nummer:

B.C. Buitendijk 469
Op weg naar een
nieuwe bijbelvertaling

MEDITATIEF 470
J.A. Roose
Wat is er van je geworden?

J.A. Meijer 471
Welke Bijbel is Gods woord?

M.E.H. Kuijper-Versteegh 475
Wording en werking van
een vertaalmethode

T. Bosma 480
De nieuwe Statenvertaling:
wat deden we ermee?

B.C. Buitendijk 482
'Het Boek van de Eeuw'

P. Aasman 486
Een nieuwe bijbelvertaling-
voor de Canadian
Reformed Churchest

J. Boersma 490
Het komende oordeel:
rem of gaspedaal?

P.H.R. van Houwelingen 495
Ging Petrus gekleed
zwemmen?

VAN DE WEEK 497

J. Smelik
Lied 107: Wie zich
hovaardig heffen!

Op weg naar een nieuwe bijbelvertaling

De eerste deeltuitgaven van de zgn. [Nieuwe Bijbel Vertaling] (NBV) van het NBG en de KBS zijn uit. De volledige vertaling zal nog enkele jaren op zich laten wachten. Dat geeft de Me n en de kerkleden de tijd om zich voor te bereiden op de toetsing en eventuele Invoering ervan. De verschijning van een nieuwe bijbelvertaling roept namelijk allerlei vragen op. Waarom is die nodig? Hoe moeten we haar beoordelen? Op welke manier kunnen de kerken haar in gebruik nemen? De kernredactie van De Reformatie heeft Deputaten bijbelvertaling gevraagd een themanummer over bijbelvertalen samen te stellen. Dat is in het deputatenrapport aan de generale synode te Leusden t999 ook vermeld.

In 1991 is ook zo'n speciaal nummer uitgebracht (jaargang 66/17, 26 januari) Wat daar geschreven is, wordt niet herhaald. Evenmin moet u in dit nummer een uitgebreide bespreking verwachten van de NBV.

U vindt artikelen gegroepeerd rond drie onderwerpen. De eerste artikelen handelen min of meer over vertaalprincipes en het gebruik van de resultaten ervan binnen het proces van bijbelvertalen. De volgende bijdragen gaan over de invoering en ontvangst van een nieuwe vertaling. Twee voorbeelden uit de Nederlandse kerkgeschiedenis komen aan de orde. In de Engelstalige wereld is een keur aan bijbelvertalingen verkrijgbaar. Op dit moment bevinden de Canadian Reformed Churches zich in een overgangssituatie naar een nieuwe vertaling. Daar is breedvoerig en diepgaand over nagedacht. De situatie in Nederland ligt nog iets anders, maar we kunnen onze lering trekken uit de werkwijze en ervaringen van onze zusterkerken.

Het laatste onderdeel wordt gevormd door twee 'vertaalkwesties', een uit het Oude en een 9 het Nieuwe Testament.

Deputaten bijbelvertaling zijn niet verantwoordelijk voor de inhoud van de artikelen. Intussen zijn zij de auteurs erkentelijk voor hun aandeel met het oog op de voortgaande bezinning over bijbelvertalen. Ik hoop dat de geboden informatie mag bijdragen aan een goede beoordeling van de NBV. Ongetwijfeld zal daarover nog het nodige gezegd en geschreven worden.

WAT IS ER VAN JE GEWORDEN?

J.A. Roose

M meditatief

En de HERE God zeide: 'Zie, de mens is geworden als Onze één door de kennis van goed en kwaad...' Genesis 3,22a

Stof uit de aardbodem. Als levende ziel voor de dag gekomen. Dat is de mens: heel wat mans. Maar opeens vergeet je zomaar dat je leeft omdat God jou adem geeft. Je laat je betoveren door de boom van het inzicht in goed en kwaad. Mens, wat is er van je geworden?

KERNREDACTIE:

DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP,
DRS. A.L.Th. DE BRUWNE.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS,
DRS. G. GUNNINK, DRS. I.D. HAARSMA,
DRS. P. HOUTMAN,
PROF. DRS. B. KAMPHUIS,
DRS. B. LUITEN, DRS. K. DE VRIES.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DR. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

H. PRINS, Buiten Nieuwstraat 86-1, 8261 AX
Kampen, Tel. (038) 3331335

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus W, 4460 AA
Goes, Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 90,00 per jaar; f 49,00 per halfjaar; studenten
f 74,50 p r jaar (binnenland). Buitenland:
f 149,00 per jaar (Europa zeepost).
Een abonnement kan per maand ingaan,
maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee
maanden voor het verstrijken van de beta-
lingstermijn (opzegging van jaarabonnement
vóór 1 november, van een halfjaarabonnement
vóór 1 juni).

Losse nummers f 2,05 (excl. Porto).
De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij
de Stichting Bralectah.
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,95 per mm. Contracttarief op aan-
vraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de
uitgever is het niet toegestaan artikelen uit
dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

Betoverd door de boom

Hoe zou de vrucht van die boom proeven? Ze ziet er heerlijk sappig uit. Toch druipet het verbod er af: *Gij zult niet eten!* Wat moet je daarmee, als je zinnen geprikkeld worden? Waarom beperkt God je leven zo? Je hoort de slinkse slang lispelen dat de hemel voor je openligt, als je wél eet. Je wordt geboeid door wat voor ogen is. Betoverd door het geheim van de boom. Je ziet door de boom je God niet meer. Je vertrouwt je Schepper niet langer op zijn woord. Je raakt verstrikt in de wedde & -taken van het geschapene.

De boom is middel om God te dienen. Zijn boom is wet. Als *thora* wijst de boom je de weg. Maar je gaat de boom zelf aanbidden: afgoderij. De boom die slechts als richtingwijzer en waarschuwingsbord bedoeld was, wordt een totempaal. De diepere betekenis van de wegwijzer ben je vergeten, God en zijn woorden verdwijnen achter de bladeren van de boom. Je weet het beter dan God. En zo overschrijd je je menselijke grenzen. Dat is Zonde! Wet doet zonde kermen. Wie zondigt, heeft *boven* z'n *macht* gegrepen.

Boven je macht gegrepen

Je eet en dan pas gaan je ogen open. Een nieuwe werkelijkheid dient zich aan. Boven jouw eetingen en propertes. Je h&f iets gegrepen wat van God was. *Hij is één van Ons geworden*, moet Hij constateren. Je bent als God geworden. Je weet nu wat goed en kwaad is. Maar als mens kun je dat helemaal niet beheersen. Het gaat je boven je macht. *Waar* kennis krijg je alleen door geloof en vertrouwen. Echte keuze-vrijheid ontvang je pas in liefdevolle afhankelijkheid van God.

Door de kennis van goed en kwaad ben je een verantwoordelijk wezen

geworden. Maar tegelijkertijd kan je die verantwoordelijkheid helemaal niet dragen. Als een schepsel zich vereenzelvigd met zijn Schepper, wordt het zijn dood. Wie van Gods wegwijzer een w&-wijzet maakt - als doel in zichzelf -, laat zich boeien in plaats van bevrijden. Die wordt wettisch of juist wetteloos. Twee wrange vruchten aan dezelfde boom.

Een nieuwe schepping

Wat is er van je geworden? Een zielloos hoopje ellende ben je nu. Je greep te hoog en viel te pletter. Je vertrouwde niet op God en zijn woord alleen. Het leven is er uit. De levensboom is onbereikbaar geworden. Je bent teruggekeerd tot stof. Verdreven uit de hof. Het levende beeld dat jij mocht zijn is verbrijzeld. Lig aan stukken op de grond. Hoe krijg je dat ooit weer heel?

De mens is één van Ons geworden, zei God. En daarom werd *Hij* één van *ons*, maar zonder zonde. Volmaakt beeld van zichzelf. Hij greep niet wat Hij als mens niet mocht grijpen. Hij liet zich nog liever aan de schandpaal nagelen waar de zwaarste zonde het grootste goed veroorzaakte. Een kruis door alle kwaad. Niet de wet, maar dit kruis heelt en redt. Waar de letter doodt, brengt de Geest het Woord tot leven.

Wat is er van je geworden? Een nieuwe schepping! Want de levensboom staat er weer. Boven op de schedelplaats van de verbrijzelde Mens. Uit het dorre hout komen weer bladeren en vruchten tevoorschijn. De boom bloeit en zijn takken reiken tot aan de einden der aarde. Wie en waar je ook bent, je mag grijpen naar de vrucht ervan. De vrucht van het eeuwige leven is voor niemand te hoog gegrepen.

Dr. J.A. Roose is predikant van de Gereformeerde kerk te Brouwershaven.

WELKE BIJBEL IS GODS WOORD?'

J.A. Meijer

Misschien hebt u het zelf wel meegemaakt. Wanneer je als jongen op een Groninger boerderij logeerde, kon het gebeuren dat de boer aan het eind van de maaltijd tegen een van zijn zoons zei: 'Och mien jong, krieg t Bouk even'. Prompt werd dan het grote boek met z'n koperen sloten van de plank gepakt. Want 'het Boek', dat kon alleen de Bijbel zijn. Boek, vaak één van de weinige boeken die men in huis had, leefde men en stierf men.

Waar is Het Boek gebleven?

'Het Boek', kom daar vandaag eens om in kerkelijk Nederland. Vraag eens in een grote boekhandel naar de Bijbel. Direct zal de reactie zijn: 'Welke Bijbel bedoelt u? De Groot Nieuws Bijbel, de Willibrordvertaling, de NBC-vertaling, de Statenvertaling? En zoekt u dan een GBS-versie of een NBG-versie? Dan heb ik hier ook nog een Voorhoevevertaling, een Startbijbel, een Kijkbijbel en ... hier 'Het Boek'. Ja, dat zult u wellicht bedoelen'. Verward door zo'n ruim aanbod zal de klant waarschijnlijk zeggen: 'Geef u me maar de beste, of liever, geef u me maar de eigenlijke Bijbel!'. 'Oh', zegt de juffrouw, 'nu begrijp ik u. Hier hebt u —deze dikke pil — de Biblia Hebraica Stuttgartensia, dat is wel de beste editie van het Hebreeuwse Oude Testament. En dit kleine blauwe boekje is de 27e druk van het Novum Testamentum Graece. Het staat bekend als het einde op het gebied van de Nieuwtestamentische tekst'. Heel vriendelijk van de juffrouw, al die voorlichting, maar met één oog-

opslag hebben we het al wel gezien. Al die gekke kriebels, daar kunnen we geen touw aan vastknopen. Nee, dit is het niet. 'Maar mijnheer, wat bedoelt u dan?' 'Nou, gewoon, ik zoek de beste bijbelvertaling. Laten we maar zeggen, wat in deze twee boeken staat, maar dan in het Nederlands'. 'Oh, bedoelt u dat, maar daar kan ik geen uitspraak over doen. Dan zou ik u beter moeten kennen. Weet u, iedere klant zoekt de Bijbel die bij hem past. Je hebt van die mensen, die hebben er spijt van dat ze nooit Hebreeuws en Grieks geleerd hebben. En nu zoeken ze een vertaling waar dat onvertaalbare, die uitstraling van die vreemde woorden nog een beetje in zit. Hoe onbegrijpelijker, lijkt het wel, hoe beter. Nou, zulke vertalingen heb ik wel. Maar andere klanten willen juist een Bijbel in, populair gezegd, recht-voor-de-raap-Nederlands. Geen omhaal van woorden, geen moeilijke termen, ze moeten het meteen snappen. Wat dacht u van een Groot Nieuws Bijbel b.v.? Ja, en dan zijn er ook nog klanten die geen behoefte hebben aan een precieze vertaling. Het gaat

ze om de kern van het verhaal. Die oude bijbelschrijvers, wat hadden die nu zo ongeveer voor ideeën? Je zult vandaag nog best wat van ze kunnen leren. U ziet het, mijnheer, de ideale vertaling bestaat niet. Dus bladert u rustig wat in al deze boeken, terwijl ik intussen andere klanten help. Als uw smaak erbij is, dan hoor ik het wel'.

Probleemgebied

Ja, dat is de situatie waarin we momenteel leven. Een beetje overdreven, vindt u? Ik weet het niet. Voor ons is het toch ook zo simpel niet meer, wat we aan tafel moeten lezen? Doen we er niet goed aan om ter wille van de kinderen de 'Nieuwe vertaling' maar te vervangen door de Groot Nieuws Bijbel of door 'Het Boek'? Tal van gezinnen zitten daar behoorlijk mee. Of zijn dat station al gepasseerd en hebben hun keus inmiddels gemaakt. Ze wachten alleen nog op het moment dat 'Het Boek' ook op de kansel komt. Daarom is het goed dat in dit Reformatie-nummereens aandacht wordt gegeven aan deze problematiek. Want over één ding zullen we het helemaal eens zijn. Het gaat om een belangrijke zaak. De Bijbel is ons levensboek. Maar welke Bijbel is Gods Woord?

Onvertaalbaar?

De Koran is het heilige boek van de Islamieten. En het Arabisch, waarin hij geschreven is, is een heilige taal. Onvertaalbaar. Wie Mohammeds woorden goed wil verstaan, moet Arabisch leren. En de vertalingen die er zijn, het zijn slechts commentaren op het heilige boek.

De Bijbel is het heilige Boek van Gods kinderen. Geschreven in gewone talen, Hebreeuws, Aramees en Grieks. De heilige boodschap is daarom heel goed te vertalen. En ieder die Jezus Christus wil leren kennen om bij Hem zijn behoud te zoeken, kan in zijn eigen taal lezen van Gods grote daden.

Wanneer wij dus de NBG-vertaling, de kerkbijbel, op tafel hebben liggen, mogen we rustig zeggen: 'daar ligt de Bijbel, dat is Gods Woord'. En als we dat Boek gelovig openen, mogen we er zeker van zijn dat we Vaders stem horen. Dat geldt voor de bijbelvertalingen die de kerken hebben goedgekeurd, laten we **maar** zeggen voor de Statenvertaling en de Nieuwe vertaling. Dat geldt niet in **dezelfde** zin van allerlei andere vertalingen, hoe waardevol die op zichzelf ook kunnen zijn naast de Bijbel. En dat geldt uiteraard nog veel minder voor boeken die de Bijbel in eigen woorden naspreken of uitleggen. U kunt de Korte verklaring of de commentaren van prof. Van Bruggen niet in plaats van de Bijbel lezen. Nu zult u misschien zeggen: 'dat is het intrappen van een open deur. **Wie doet dat nou?** Dat is duidelijk mensenwoord **ó**ver het Woord. Zoals **ook** op het kapt staat aangegeven?

Het Boek is de Bijbel niet

Wel, dan **zitten** we **meteen** midden in de problematiek van 'Het Boek', waarover ik iets **naar voren** wil brengen.² Want hoe waardevol 'Het Boek' **ook** mag zijn bij **het** bestuderen van Gods Woord, het is de Bijbel niet! En dat niet alleen omdat de kerken **het niet officieel mvaard** hebben. Net, het **is** helemaal geen vertaling. Helaas **wordt** dat wel gesuggereerd. Op de omslag staat: Het **Boek**. Dat is niet **mis** te verstaan. En toch is het – het spijt me dat ik het zeggen moet – zeer misleidend! Zoals het ook **onwaar** is, al **de** inleiding **vermeldt** dat we hier een gedachte-voor-gedachte-vertaling voor **ons** hebben. Dat is

niet waar: het **is** geen vertaling, maar een parafrase: mensenwoord over het Woord. Een parafrase kan natuurlijk heel **nuttig zijn**. Oudere lezers kennen **nog** wel die gele boekjes die vroeger in veel boekenkasten stonden. Wij gebruikten ze vroeger thuis, wanneer **we** b.v. Ezechiël aan tafel bestudeerden. Maar op zo'n boekje **stond** met grote letters: Paraphrase Heilige Schrift.

Wat velen dus momenteel dagelijks aan tafel **lezen** is een **vrije weergave van de Bijbel**, zeg maar een Bijbel met **ingebouwd commentaar**: Dat is heel jammer. Hoe **goed** het ook te begrijpen is. Want onze eigen kerkbijbel heeft een **erg verouderd taalkleed**. Alleen al het horen van klanken als 'allegader' en 'gij volken altemaal' werkt **vervreemdend**. Waardoor vooral onze kinderen moeite hebben om te **luisteren**. En nog meer om te begrijpen wat er staat.

Op de Groot Nieuws Bijbel met zijn **bijbelkritische** inleidingen en zijn af en toe **ook bijbelkritische** vertalingen is **m e e l** kritiek **geoeffend**, dat we daar ook wat huiverig voor zijn geworden. Wie dan 'Het Boek' in handen krijgt, voelt dat hij in een ander klimaat **ademt**, dat hij te maken **heeft** met bewerkers die eerbied hebben voor het Woord. Tegelijk is het **zo** simpel te lezen, dat het een verademing lijkt na de vaak moeizame tocht door de 'Nieuwe vertaling'. Logisch toch dat velen hier **naar** grijpen. Je wilt je kinderen toch wat meegeven aan tafel.

De Bijbel is een moeilijk boek

Nu moet ik hier direct twee dingen van zeggen, voordat ik met u 'Het Boek' nader ga bekijken. In de eerste plaats **moeten** we niet te **gauw** piepen over een **moeilijke** vertaling. Vrijwel al **onze** voorouders hebben **soortgelijke** problemen gekend en hebben die overleefd. De eerste christenen lazen uit **een** vertaling van de Bijbel (het Oude Testament

zeggen wij nu) die een paar eeuwen oud **was** en die zeer archaïsch overkwam. Toch waren ze er geweldig **aan** gehecht. Waarom? Omdat **hij** van betrouwbare komaf was.

Hiermee wil ik niet zeggen, dat we niet alles moeten doen om een modernere vertaling te krijgen. Niet voor niets waren de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt de eerste die **officieel** groen licht gaven voor het **meedoen** aan het nieuwe **vertaalproject** van de **Bijbelvertaling-2000**. Enorm belangrijk! Maar we moeten de problemen bij het Bijbel lezen wel relativeren. En beseffen dat **het** heel slecht is als er een breuk: komt **tussen** kerkbijbel en huisbijbel. Waardoor allerlei teksten die **de kinderen** uit het hoofd moeten **leren** thuis **geen klankbord meer krijgen** en dus ook **niet in** het geheugen blijven zitten.

In de tweede plaats: de Bijbel is op vele plaatsen een moeilijk boek. Petrus zegt dat met **zoveel** woorden **van de** brieven van zijn **collega** Paulus: daarin is een en ander moeilijk te verstaan (2 Petrus 3: 16). Petrus vond het **al** moeilijk, voor ons zal het moeilijk **blijven**. Daar zal ook de Nieuwe Bijbelvertaling, hoe perfect die ook mag worden, **niks** aan veranderen!

Als **we** dan een zogenaamde **vertaling in** handen krijgen die leest als de krant, waar je ook prikt, dan **moeten** er bij ons rode lampjes gaan branden. Dan klopt er iets niet. **Dan** zijn er kennelijk allerlei moeilijkheden 'wegverklaard'. En dat is een **gevaarlijke zaak**. Wij zijn dan niet al **studérend** verder gekomen in het begrijpen van bepaalde problemen. **Nee**, anderen hebben die problemen van ons bord genomen zonder dat **we** dat **in** de gaten **hadden**. En wij, wij **lopen** aan hun exegetische teugel.

Begrijpen we alles wel?

'Alles goed en wel', zult u misschien zeggen. 'Wij begrijpen uw bezwaren. **Maar** moet je daaraan nu **we** **maar** tillen als u doet? Staan tegenover uw **minnen** niet e m hele-

boel plussen? Vroeger begrepen we heel veel niet bij de bijbellezing. En nu begrijpen we alles.'

Twee **opmerkingen** daarover. Het is allereerst nog maar de vraag of u alles wel begrijpt. Is het niet vaak schijnbegrip? De zinnen lopen zo vlot en het leest allemaal zo makkelijk, dat je problemen vaak niet meer **ziet**. In de tweede plaats: een parafraze **moet wel** verschrikkelijk betrouwbaar **zijn**, wil je je **daar voor** 100% aan uitleveren. En zo betrouwbaar is geen enkele parafraze. Ook 'Het Boek' niet! Het is een commentaar waar je veel **aan** kunt hebben, maar er valt ook Reel wat kritiek op uit te brengen. Lichte tot hele zware, **fundamentele** kritiek! Ik wil dat **graag** laten zien. De laatste jaren heb ik me voor mijn colleges veel bezig gehouden met de brieven van **Johannes**. Het lag dus voor de hand om juist bij die brieven 'Het Boek' eens te checken. Nou, laat ik maar direct zeggen dat ik **mn** rode potlood voortdurend nodig had. Op alle punten waar het erop aankomt, werd ik eigenlijk teleurgesteld. Neem nou het eerste vers. De apostel sluit heel bewust aan bij **het** indrukwekkende begin van zijn evangelie: 'In den beginne was **het** Woord, **en het** Woord was bij God en het Woord was God'. De brief **begint** met een lange, moeilijke **zin**, die je een paar keer moet lezen voor je hem begint te begrijpen, maar dan is het ook de moeite **waard**. 'Hetgeen was van de beginne, hetgeen wij **gehoord** hebben, hetgeen wij **gezien** hebben met onze **eigen** ogen, hetgeen wij **aanschouwd** hebben en onze **handen** getast hebben **van** het Woord des levens – het leven toch is geopenbaard en wij hebben gezien **en** getuigen en verkondigen u **het** eeuwige leven, dat bij de Vader was en aan ons geopenbaard is – hetgeen **wij** gezien en **gehoord** hebben, verkondigen wij ook u ...'

Al lezend en combinerend ga je ontdekken wat met dat 'Woord' wordt bedoeld: God in het vlees verschenen; Christus Jezus. In 'Het Boek' **valt** er helemaal niets te ont-

dekken: 'Christus, **het** levende Woord was er al voor het begin van alle **dingen**. God heeft door **Hem** het leven bekend gemaakt. Met eigen ogen hebben wij Hem gezien, met onze handen Hem aangeraakt. Het **leven** is niet langer verborgen...' De spanning van het oorspronkelijke is volledig verdwenen, nu we allemaal korte mededelingen **tegen** komen.

Maar goed, in een parafraze is dat wellicht aanvaardbaar. Dat ligt anders **wanneer** de omschrijving er flink naast zit, 'Wie z'n broeder haat is **een** moordenaar', zegt Johannes (1 Joh.3:15). 'Het Boek' maakt daarvan: 'Wie zijn broeder haat, **heeft** hem in **zijn hart** eigenlijk al vermoord'. Dat is een geweldige afzwakking! 'In zijn hart ... eigenlijk al: ht, gelukkig niet echt!' Maar **het** staat er anders, het staat er scherper.

Belangrijke zaken

We spitten **nog** een niveau dieper. In hoofdstuk 4:10 zegt de apostel **dat** God Zijn **Zoon** **gezonden** heeft als een verzoening voor onze zonden. Een belangrijke tekst voor de leer **van** de verzoening **door** verzoening. Maar in 'Het Boek' vind je daar niets van terug. Daar **lezen** we: 'om de verhouding **tussen** God en ons goed te maken'. Nu, dat is **zeker** **het** gevolg van die verzoening, en het is **heel** belangrijk, maar het staat hier niet! En wat hier wel staat is 'wegverklaard'. Verzoening dat is wel even wat **anders** en wat meer dan 'verhoudingen herstellen'. Op **zo'n** moment denk je; laat ik eens andere sleutelteksten controleren die voor de geloofsleer **van** betekenis zijn. Hoe geeft 'Het Boek' b.v. passages weer **waarin** over de **rechtvaardiging** gesproken wordt? Ik neem Galaten 3:6. 'Op dezelfde wijze heeft ook Abraham God geloofd **en** het is hem tot gerechtigheid gerekend'. 'Het Boek' geeft weer: '**Kijk** eens naar Abraham. Hij geloofde God en daarom was het goed tussen God en hem'. Ja, maar dat is opnieuw heel wat

anders dan er staat. Zo'n commentaar helpt je van de wal in de sloot. **Toch** weten de bewerkers wel hoe **het** moet. In Romeinen 4:3 vertalen ze dezelfde tekst met 'hij werd vrijgesproken **van** schuld'. Daar gaat het inderdaad om. Het gaat **hier** om een **juridische term**.

Nog zo'n sleuteltekst: Filippenzen 2:12, die ik nog in de oude vertaling **in** mijn hoofd heb zitten: 'Werkt uws zelfs **zaligheid** met vreeze en beven; want het is God, Die in **u** werk beide het willen **en** het werken, **naar** **Zijn** welbehagen'. De Nieuwe vertaling **geeft**: 'blijft uw behoudenis bewerken met vreeze en beven, want God is het, die om Zijn welbehagen zowel het willen als het werken in u werkt'. Prachtig zien we hier de niet te begrijpen verhouding tussen Gods werk en onze inspanning getekend. 'Het Boek' **verknijpt** deze **zin** **helemaal** waardoor de eenheid verloren gaat. Erger is de manier waarop vertaald wordt: 'Zet u uit onzag voor God volledig in voor een gezond geestelijk leven'. Dat klinkt **meer** humanistisch dan bijbels. 'Werken aan je behoud, aan je heil (Groot Nieuws)', dat is heel wat anders dan 'je **inzetten** voor een gezond geestelijk leven'.

Waar blijft Gods verkiezing?

ik neem een ander veel omstreden leerstuk: de verkiezing. In Romeinen 8:28 lezen we: 'Wij weten nu dat God **alle** dingen doet medewerken ten goede voor hen die God liefhebben, die volgens **zijn** voornemen geroepen zijn.' 'Het Boek' **geeft** dat laatste zinnetje ('die volgens Zijn voornemen **geroepen** zijn') zo weer: 'want Hij **heeft** een plan met hen'. Waar blijft hier het eeuwige plan van God? We lezen verder. In vers 29 wordt de bekende woordgroep: 'die Hij tevooren gekend heeft' weergegeven met: 'Hij heeft altijd geweten wie Hem **zouden** liefhebben'. Dat klinkt aardig **Arminiaans**. Onze **ongerustheid** wordt niet weg-

genomen, wanneer we 1 Petrus 2:8 opslaan, waar de apostel zegt dat sommigen zich aan de rots der ergernis stoten, 'waartoe zij ook bestemd zijn'. Dat is een tekst waar we het moeilijk mee kunnen hebben. Waar we allemaal af en toe heel erg mee zitten. Maar je lost het probleem van Gods verkiezing en van Zijn verwerping niet op door anders te lezen dan er staat. 'Het Boek' noteert: 'Het ligt dus voor de hand dat ze zullen struikelen'. 'Het ligt voor de hand ...': De ergernis van het evangelie is hier weer helemaal wegverklaard.

Slechts een hulpmiddel

Zijn dit nu uitglidders? Nee, duik-lijk niet! Al jaren geleden is er kn-
ti-ek uitgebracht op dergelijke para-
frases die in strijd zijn met de tekst
van de Bijbel.³ Maar de laatste druk
die ik ken⁴ laat maar één correctie
zien. En noteert b.v. nog steeds in
Lucas 18:7 ('Zal God dan geen
recht doen aan Zijn uitverkore-
nen'), in plaats van 'aan Zijn uit-
verkorenen': 'aan Zijn kinderen'!
We moeten concluderen dat 'Het
Boek' – ook als parafrase – op be-
langrijke punten ernstig tekort
schiet. Wanneer dit de Bijbel is die
we aan tafel gebruiken, werkt dat
– vrees ik – door in ons geloofsle-
ven en ... in dat van onze kinderen.
Samenvattend moet ik daarom
zeggen: 'Het Boek' kun ja als pa-
rafrase aan tafel gebruiken, maar
dan wel met de nodige voorzich-
tigheid.

't Is Vaders Boek!

Met deze constatering kunnen we
echter niet volstaan. Alsof alles in
orde is, als we ons maar houden
aan de Nieuwe vertaling. Nee, dat
is een eerste voorwaarde voor een
goede bijbelbezetting. Maar er komt
aanzienlijk meer kijken wil onze
Schriftlezing beantwoorden aan
Gods doel. Daarover tenslotte nog
in het kort.
De bijbelbezetting aan tafel zal door
h a jachtige leven vaak alleen

's avonds echt tot z'n recht kunnen
komen. Maar laten we er dan ook
wat van maken. En er de tijd voor
nemen. We kunnen d m de kinderen
laten zien hoe het moet. Hoe ze het
zelf zouden moeten doen. Ik heb
het idee, dat er op dat punt voor ons
allemaal nog heel wat werk aan de
winkel is. En dat de kinderen nu
vaak leren hoe het niet moet. 'Waar
waren we gebleven? O ja, ik zie het
al'. En daar gaat ie dan. Het vol-
gende stukje. Lang of kort, moeilijk
of makkelijk we lezen een flink
stuk per avond. En liever geen
commentaar. Want dat houdt erg
op. Kijk, dat heeft met Bijbel lezen
niet zoveel te maken. De kinderen
kijken elkaar verveeld aan. Als het
tegen zit, komt er een flinke lap Le-
viticus, en dat valt niet mee. Je be-
grijpt er niets van, maar dat schijnt
ook niet nodig te zijn.

Als we zo Bijbel lezen, maken we
de kinderen tegen op wat het be-
langrijkste ook in hun leven moet
zijn. En een kind zal op die manier
ook niet gauw gestimuleerd worden
om zelf de Bijbel te gaan lezen.
Nee, dan kunnen we beter 5 moei-
lijke verzen rustig met elkaar lezen
en bespreken. 'De Kanttekeningen'
erbij of de Korte Verklaring; Groot
Nieuws of 'Het Boek'. En natuur-
lijk elk een bijbelje! Op school kan
een leraar ook niks beginnen, als
niemand zijn boeken bij zich heeft.
De kinderen moeten leren om zelf
dingen op te zoeken. Om zelf met
vragen te komen. Dan heeft geza-
menlijk Bijbel lezen zin. Dan bouw
je iets op. Dan kan het ook gebeu-
ren dat je zegt: 'Jongens, dit vind ik
een moeilijk punt. Hier kom ik ook
niet uit. Weet je wat? Ik zal het na-
kijken en morgen komen we erop
terug'. Of u laat een van de kinde-
ren wat uitzoeken. Ja, m'n maaltijd
kost wel tijd. Maar ik ben ervan
overtuigd dat het christelijk leven
opbloeit vanuit een dergelijke
christelijke maaltijd.
Een maaltijd waarin Het Boek een
grote plaats heeft.
Omdat het Vaders Boek is.
Vader Die onze aandacht d l, om-
dat Hij ons hart wil.

Drs. J.A. Meijer is hoogleraar in het Nieuw-
testamentisch, het Hellenistisch en het
Oudchristelijk Grieks, en in het Oudchriste-
lijk Latijn aan de Theologische Universiteit
in Kampen.

¹ Bewerking van een referaat dat ik op ver-
schillende plaatsen in ons land gehouden
heb.

² Eerder gaf collega J. van Bruggen een
hoofdartikel over Het Boek in *De Reforma-
tie* van 15 oktober 1988 (jaargang W,
pp.4143).

³ B.v. door L.M.P. Scholten in zijn brochure
Het Boek een onbetrouwbare gids, tweede
druk, Leerdam (Gereformeerde Bijbelstich-
ting) 1992.

⁴ April 1998.

Heeft u wel eens
overwogen om een
abonnement op
De Reformatie
te nemen?

Bel 0113 - 21 55 91

DE REFORMATIE

Thema-nummer

"Bijbelvertaling"

bel: 0113 - 215591
voor extra nummers.
f 2,50 (excl. porto).

WORDING EN WERKING VAN EEN VERTAALMETHODE

M.E.H. Kuijper-Versteegh

Er bestaat een typisch mannenmopje over bijbelvertalingen: 'Het zijn net vrouwen. Als ze mooi zijn, zijn ze niet trouw, en als ze trouw zijn, zijn ze niet mooi.' De suggestie daarvan is, dat vertalingen die heel braaf de letter van het origineel (de 'brontekst') volgen, ondanks hun onaantrekkelijke stijfheid toch beter en betrouwbaarder zijn dan vrijere vertalingen, die vooral de ontvanger willen behagen en zich daarom zo mooi mogelijk kleden in diens taal (de 'doeltaal').

Die veronderstelling is nog fouter dan het grapje zelf. Want je komt niet vanzelf tot een zorgvuldige weergave in de doeltaal, als je de woordenschat en zinsbouw van de brontekst maar zo exact mogelijk imiteert. Als je zo 'concordant' mogelijk vertaalt (dat wil zeggen: de brontekst woord voor woord volgt), kan het resultaat juist een tekst zijn die belangrijke betekenissen uit het origineel verduistert en nieuwe, incorrecte suggesties toevoegt.

Een volstrekt concordante vertaling, die ieder woord uit de brontekst consequent weergeeft door één en hetzelfde woord in de doeltaal, is onleesbaar. Anderzijds: een vertaling die geheel gericht is op de lezer, verliest de binding met de brontekst die nu eenmaal uit een andere tijd en cultuur afkomstig is. Vertalingen bevinden zich daarom doorgaans ergens tussen de twee uitersten. De voorlopers van de Statenvertaling waren sterk **doeltaal**-gericht. Dat was de invloed van de Lutherbijbel: de reformator had een diepe afkeer van ontoegankelijk kerkjargon, en vertaalde Gods Woord daarom in de woorden van het straatvolk. De NBG-Vertaling van 1951 en meer nog de **Staten**-vertaling van 1637 zitten meer aan

de concordante kant van de schaal. Groot Nieuws (1983) en de Nieuwe Friese Bijbelvertaling (1995) richten zich juist vooral op de ontvangende kant, de moderne lezer. Het Boek (de vertaling van een Engelse parafrase) staat nog veel verder van de brontekst (en bewijst dat ontrouw niet per definitie mooi is). De Willibrordvertaling en ook de Nieuwe Bijbelvertaling die nu in wording is, kan men ergens tussen de NBG-vertaling 1951 en Groot Nieuws plaatsen.

In dit artikel wil ik eerst iets weergeven van de ontwikkeling van het bijbelvertalen in met name de laatste decennia. Vervolgens weid ik uit over de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV) en de vertaalprincipes die daarbij gehanteerd worden.

Traditie

De Statenvertaling heeft in de loop der eeuwen een unieke positie verworven. Toch groeide in de loop van de negentiende eeuw de behoefte aan een nieuwe vertaling. Het Nederlands van 1637 raakte verouderd en de kennis van de grondtalen (Hebreeuws, Aramees en Grieks) was toegenomen. Er ontstond een aantal nieuwe vertalingen zoals de Leidse (1901) en de Utrechtse (1927). Die raakten echter slechts in kleine kring bekend; de 'gewone' kerkganger kocht ze niet.

Uiteindelijk besloot het Nederlands Bijbelgenootschap, tot dan de belangrijkste promotor van de Statenvertaling, zelf opdracht te geven tot het maken van een nieuwe vertaling. Het NBG wilde een Bijbel in modern Nederlands, waarin ook de toegenomen kennis van de grondta-

len verwerkt zou worden. Maar de nieuwe Bijbel moest ook iets 'vertrouwds' hebben, een toon treffen waarin de traditie van de Statenvertaling doorklonk.

Het Nieuwe Testament was in 1931 klaar, het Oude in 1951. Het taalgebruik en de spelling zijn vooroorlogs, en laten zien hoe de hooggeleerde vertalers zich in die tijd zelf op papier uitdrukten: een echte 'professorvertaling'. Eigenlijk was ze al bij haar verschijnen verouderd. Toch heeft zij de Statenvertaling op veel plaatsen verdrongen: de hoofdstroom van de Hervormde Kerk en alle Gereformeerde Kerken grepen dankbaar naar de Nieuwe Vertaling. Ook in de vrijgemaakte kerken ging de introductie, wellicht onder invloed van de allesbehalve conservatieve K. Schilder, vrijwel vanzelfsprekend.

Idiolect

De Statenvertaling en de Nieuwe Vertaling van '51 zijn beide 'idiolecte' vertalingen. Dat wil zeggen dat men niet de betekenis van hele zinnen of zelfs verzen ineens vertaalde, maar de woorden en taalvormen stuk voor stuk. Daarbij gingen de vertalers zo concordant mogelijk te werk: ze probeerden zo mogelijk ieder woord uit de brontekst weer te geven met één corresponderend woord in het Nederlands. Wel hielden ze zich zo goed en zo kwaad als dat ging aan de Nederlandse grammatica.

De teksten die zo ontstonden zijn direct te herkennen als vertaalwerk. Je proeft het Hebreeuws door het Nederlands heen. Maar door langdurig gebruik van deze teksten in de eredienst raakten de kerkgangers ermee vertrouwd en kregen juist de

exotische taalconstructies een zekere religieuze wijding.

De structuur en de stijl van het origineel komen in een idiolecte vertaling minder uit de verf dan men zou denken. De structuurmiddelen die een taal tot zijn beschikking heeft, zoals woordgebruik, zinsbouw, specifieke structuurwoorden, hebben in een andere taal meestal niet dezelfde functie. Ook voor het weergeven van stijl is meer nodig dan het stuk voor stuk vertalen van woorden. De specifieke stijl van het origineel wordt grotendeels gecamoufleerd door de merkwaardige, onnatuurlijke vertaal-taal van een idiolecte vertaling.

Omgangstaal

Na de oorlog werden buiten Nederland nieuwe wegen in geslagen. In 1948 werd de United Bible Societies, de wereldbond van bijbelgenootschappen, opgericht. Met name de Amerikanen werden actief in Afrika. Ze ontdekten dat daar veel behoefte was aan een vertaling van het Nieuwe Testament in eenvoudig Engels, omdat het Engels voor de Afrikanen hoogstens de tweede taal was. Zo'n laagdrempelige vertaling zou ook voor niet-geïllustreerde mensen geschikt moeten zijn. Traditionele manieren van vertalen waren voor dit doel niet toereikend. E.A. Nida en anderen ontwikkelden daarom een nieuwe methode.

Nida wilde bovenal een begrijpelijke vertaling en maakte dus gebruik van de 'omgangstaal'. Dat is de taal die door zowel meer als minder ontwikkelde lezers begrepen en aanvaard wordt. De omgangstaal mag dus noch intellectueel, noch platvloers zijn, maar kan (omdat het schrijftaal is) wel van een iets hoger niveau zijn dan de taal die gesproken wordt.

Om tot een goede vertaling te komen, bleek, kan het nodig zijn tekst in kernzinnen te verdelen. Die worden vertaald en vervolgens opnieuw gegroepeerd op een manier die logisch is voor de ontvangende taal. Deze vertaalmethode werd be-

kend als 'dynamisch-equivalent'. Dat wil zeggen: de inhoud in de vertaling is gelijkwaardig aan de inhoud in de oorspronkelijk tekst, juist doordat niet strikt woord voor woord is vertaald.

In 1966 kwamen de eerste twee vertalingen van het Nieuwe Testament volgens deze nieuwe methode uit: *Good News for Modern Man* (Engels) en *Dios llega al hombre* (Spaans). In 1969 besloot het Nederlands Bijbelgenootschap om een Nederlandse vertaling van het

het Nieuwe Testament, dat vooral uit verhalende en betogende teksten bestaat, is deze methode wel bruikbaar. Het Oude Testament bevat echter meer genres. Ook is het taalniveau vaak hoger, met name in de Psalmen en de boeken van de profeten. Via de dynamisch-equivalente methode komt dit allemaal niet uit de verf. Een vertaling van het Oude Testament volgens deze methode wordt te vlak.

De hot-Nieuwsvertalers zagen zich genooddaakt om de theorie

'Vertaalkoppel' mw. dr. Irene Spijker (neerlandica) en dr. Harry Sysling (oudtestamenticus) medewerkers aan het project (Nieuwe Bijbelvertaling)

Nieuwe Testament volgens de dynamisch-equivalente methode uit te geven. Een basisvertaler, bijgestaan door een begeleidingscommissie, ging daarmee aan het werk. In 1972 was deze vertaling klaar: Groot Nieuws voor u. Vervolgens begon een wat uitgebreider vertaalteam, bestaande uit drie hebraïci en een neerlandicus, aan het Oude Testament.

Al vertalend ontdekten ze dat de dynamisch-equivalente methode niet geheel voldeed voor het Oude Testament. Nida had zijn dynamisch-equivalente methode ontwikkeld met het oog op het Nieuwe Testament. Hij richtte zich op de ontvangst bij de hoorders. De betekenissen moesten duidelijk zijn. Bij

van Nida zelf verder te ontwikkelen. Daarbij wilden ze in de vertaling meer recht doen aan de eigenschappen van de brontekst. Het is dus niet verwonderlijk dat men aanzienlijk langere tijd bezig was met de vertaling van het Oude Testament.

In 1983 lag de complete Groot Nieuws Bijbel in de boekhandel. De verschuiving in methode, arrenerende het vertaalproces, is nog zichtbaar. Nehemia bijvoorbeeld, is in een vrij vroeg stadium vertaald. Men vindt daar in de uitgave van '83 nog uitdrukkingen als 'groen en geel van nijd' (Neh. 3:33), 'om de tafel gaan zitten' (Neh. 6:7) en 'hun eigenwaan kreeg een lelijke deuk' (Neh. 6:16). In de herziene uitgave

die inmiddels (in 1996) verschenen is, zijn deze zinsneden vervangen door alternatieven die meer overeen komen met de sfeer en de stijl van het origineel. Het werd respectievelijk: 'vol ergernis', 'samen nader overleggen' en 'zij hadden niet langer een hoge dunk van zichzelf'.

Functies

Ondertussen was ook Nida zelf tot de conclusie gekomen, dat hij aan zijn dynamisch-equivalente vertaaltheorie niet genoeg had voor het Oude Testament. Hij werkte zijn theorie verder uit, en had het voortaan over 'functioneel-equivalent'. Volgens deze methode worden niet alleen betekenissen maar ook de functies van een tekst in de vertaling weergegeven. Onder functies verstaan we zaken als poëzie, stijl, ritme, ironie en niveau. Psalmen en profeten moeten in de ontvangende taal vaak een relatief hoger niveau hebben. Poëzie moet als poëzie worden vertaald en weergegeven. Beeldspraak moet ook in de vertaling herkenbaar zijn. Paralellisme blijft zoveel mogelijk gehandhaafd. Kortom: de hedendaagse lezer moet zoveel mogelijk hetzelfde ervaren als de oorspronkelijke lezer of hoorder.

De verschuiving van w veel mogelijk concordant naar meer functioneel-equivalent vertalen is wereldwijd in moderne Bijbelvertalingen herkenbaar. Dat geldt niet alleen voor vertalingen uit de kring van de United Bible Societies (UBS), maar ook voor vertalingen die ontstaan onder auspiciën van de Wycliffe Bibletranslators. (De UBS is de wereldbond van bijbelgenootschappen waar ook het Nederlands Bijbelgenootschap bij is aangesloten: de Wycliffe Bibletranslators is een meer zendinggerichte organisatie die zich richt op kleinere taalgroepen. Vaak gaat het om ongeschreven talen, en moet er eerst gealfabetiseerd worden voordat mensen de Bijbel in hun moedertaal kunnen lezen. Het is dus niet verwonderlijk

Mw. Prof. Dr. J. Frishman, supervisor, leest voor uit het boek Ester

dat Wycliffe Bibletranslators streeft naar zo begrijpelijk mogelijke vertalingen die geen onnodige drempels opwerpen.)

Principes

Voordat het NBG aan de NBV begon, formuleerde men een aantal vertaalprincipes. Deze 'Vertaalprincipes voor de nieuwe bijbelvertaling' verschenen in 1993. Ze sloten aan bij de 'Guidelines for Interconfessional Cooperation in Translating the Bible' (1987), die tot stand waren gekomen in samenwerking tussen de UBS en het Vaticaan. Al werkend aan de NBV ontstonden er specifieke regels en uitgangspunten, die werden opgenomen in het 'Handboek voor de Nieuwe Bijbelvertaling'.

Het NBG omschrijft het karakter van NBV graag als 'brontekstgetrouw en doeltaalgericht'. Die begrippen zijn in feite een goede samenvatting van de functioneel-equivalente vertaalmethode. Idealiter ervaart dus straks de lezer van NBV-vertaling hetzelfde als de taal- en tijdgenoten van de Bijbelschrijvers. Dit kan natuurlijk nooit werkelijk het geval zijn, maar het is een mooi streven.

Om zowel brontekst als doeltaal recht te doen, werken neerlandici

en oud- en nieuwtestamentici nauw samen. De vertalers van de NBV vertalen niet woord voor woord of zin voor zin. Zij vertalen een tekst. Dat kan een boek zijn, een brief, een psalm of een verzameling spreken. Een zin is meer dan een opeenvolging van woorden, een tekst meer dan een aaneenrijging van zinnen. Woorden en zinnen krijgen hun betekenis in een breder verband. Daarom bestuderen de vertalers eerst een teksteenheid als geheel. De vertalers vragen zich af welke functie en welke structuur de tekst heeft. Daarbij stellen ze ondermeer de volgende vragen: Met welk doel is de tekst geschreven en hoe is de toon? Wat is het thema en hoe wordt dit uitgewerkt? Zijn er dementen in de tekst die nadruk krijgen door woordkeus, herhaling of andere stijlvormen? Hoe is de tekst opgebouwd? Hoe kan men de tekst in alinea's indelen? Blijft de stijl steeds hetzelfde?

De vertalers kijken ook naar de bredere context. Die kan bestaan uit andere bijbelboeken die met de te vertalen tekst in verband staan, maar ook uit de culturele en historische achtergrond voorzover we die uit andere bronnen kennen. Ook de brontaal is een belangrijke context. Door het taalgebruik van de te vertalen tekst te vergelijken met wat

we verder van de brontaal weten, wordt duidelijk of een tekst verrassende zinswendingen of juist clichés bevat, en of een tekst eenvoudig of juist plechtig van stijl is.

Taalkenmerken

Een belangrijk uitgangspunt bij het vertalen is dat de vertalers onderscheid maken tussen taalkenmerken en tekstkenmerken. Hebreeuwse, Griekse of Aramese taalkenmerken moeten omgezet worden in Nederlandse taalkenmerken. Zo worden

breeuwse origineel poëtisch is, moet ook in de vertaling poëzie blijven.

Woordspelingen vormen een apart probleem. Het is niet altijd mogelijk in het Nederlands een geschikte weergave te vinden, al gaat men daar in eerste instantie wel naar op zoek.

Voor een vertaling moeten niet alleen uitgangspunten worden geformuleerd. Er zijn ook een groot aantal regels en afspraken voor allerlei uiteenlopende situaties nodig. Deze

den, die een bepaalde nadruk of parallel willen laten zien. In **het** boek **Jona** komen veel van van dergelijke sleutelwoorden voor: 'groot', 'kwaad', 'bang zijn'. Deze woorden worden, voorzover het Nederlands & toelaat, concordant vertaald: gebruik van synoniemen zou de betekenis verduisteren.

Een woord in de brontekst moet steeds met één en hetzelfde woord in de doeltaal vertaald worden als de context dezelfde is. Dit beginsel noemt men 'beperkte concordantie';?

Medewerkers aan het project (Nieuwe Bijbelvertaling). Achterste rij v.l.n.r. dr. M. de Winter, dr. H. Sysling, mw. dr. M.J.A. Wijntjes, mw. dr. I. Spijker, Dr. A.J. Bolhuis, mw. dr. M.H. de Lang, drs. Th.A.W. van der Louw, drs. P. Waalewijn, Dr. C.M.L. Verdegaa, mw. Dr. A.J. Bij de Vaate, mw. Lic. E.A.S. Symons, voorste rij v.l.n.r. drs. P.J. Bootj, dr. J.Ch. Bastlaens, mw. drs. S. van der Lingen, drs. F.J.A. van der Meij.

Hebreeuwse grammaticale vormen omgezet in Nederlandse grammaticale vormen. In onze vertaling mag dus geen typisch Hebreeuwse zinsbouw voorkomen.

Tekstkenmerken moeten in de vertaling juist zichtbaar blijven.

Beeldspraak, stijl, niveau en genre blijven in het Nederlands aanwijsbaar. Een tekst die in het He-

vertaalregels en -afspraken zijn in het eerder genoemde Handboek voor de Nieuwe Bijbelvertaling vastgelegd. Een aantal voorbeelden, met toepassingen:

Een tekst mag niet mooier gemaakt worden door woordvariëties die het origineel niet heeft. Woordherhalingen hebben vaak een functie in de tekst. Het zijn dan sleutelwoor-

Beeldend taalgebruik wordt zoveel mogelijk gehandhaafd, tenzij het oorspronkelijke beeld niet meer duidelijk is. Een voorbeeld van een

beeld dat niet meer begrepen wordt is: 'Hij verbrak de weeën van de dood' (Hand. 2:24). De NBV ver-

taalt hier met '(hij heeft) de last van de dood van hem afgenomen'. Een ander probleem is dat beeldspraak

kan afslijten en tot een staande uitdrukking wordt. 'Het regent pijpenstelen' was ooit **een** originele vondst, nu is het **een** cliché. Dergelijke 'dode metaforen' kennen het Hebreeuws en Grieks ook; je kunt ze **meestal** niet letterlijk vertalen. In Hand. 2:7 kon 'buiten zichzelf van verbazing zijn' wel letterlijk vertaald worden, omdat dit ook in het Nederlands een vaste **uitdrukking** is.

Poëzie wordt zoveel mogelijk als **poëzie** vertaald. Het probleem is hierbij dat het verschil tussen proza en poëzie in het Hebreeuws vaak **gradueel** is. In profetische boeken, **maar** ook in Genesis komen **mengvormen** voor. De vertalers **moeten** dus steeds bekijken of een tekst als poëzie, als poëtisch proza of 'sec' als proza vertaald moet worden. **Daarbij kijken ze ook** naar de communicatieve functie van een tekst. Een vermanende tekst kan misschien beter als poëtisch proza dan als poëzie vertaald worden.

'Transculturatie' wordt niet toegepast, als de betekenis vanuit de context duidelijk is. Dat wil zeggen **dat** men gewoonten, uitdrukkingen, beelden, maten en gewichten niet vervangt door gegevens die in onze tijd en cultuur **gangbaar** zijn. Dat is soms niet gemakkelijk. In Hand. 1:12 gebruikt Lukas de **uitdrukking** 'een **sabbatsreis** daarvandaan', om aan te geven dat de Olijfberg, vanwaar Jezus ten hemel is gevaren, tot de 'bebouwde kom' van Jeruzalem hoort. Voor de gemiddelde Nederlandse lezer is dit begrip niet duidelijk. Hij weet niet **wat** en hoe ver een sabbatsreis is, begrijpt zelfs niet dat sabbat in verband met reis een lengte-eenheid is. Groot Nieuws heeft daarom vertaald met 'op nog geen kilometer afstand', maar de NBV-vertalers vinden dat een te **vergaande transculturatie**. In de tijd van Lukas kende men **immers** nog geen kilometers. Ze kozen **daarom** voor een tussenoplossing: 'op geringe loopafstand'. Men vertaalt inclusief. Als in de brontekst een **term** gebruikt wordt

waar zowel mannen als vrouwen mee bedoeld worden, moet dat ook in de vertaling tot uiting komen. Het Griekse '**adelphoi**' wordt in de NBC-vertaling van 1951 vertaald als 'broeders'. Vaak moeten daarbij de zusters inbegrepen worden. De Nieuwtestamentische brieven waarin het woord gebruikt wordt, zijn **immers** gericht tot gemeenten die zowel uit mannen als uit vrouwen bestaan. Het ligt dus voor de hand om in deze **gevallen** met 'broeders **en** zusters' te vertalen.

Een tekst die (waarschijnlijk) dubbelzinnig of onduidelijk bedoeld is, moet ook in de vertaling dubbelzinnig of onduidelijk zijn. Dit doet zich voor bij **bepaalde** profetische teksten. **De** vertaling **mag** echter ook niet onduidelijker zijn dan de oorspronkelijke tekst. Als een tekst in de loop van het **overleveringsproces** onduidelijk is **geworden**, moeten de vertalers **zoeken** naar de meest waarschijnlijke oplossing.

Boodschap

Het bovenstaande laat iets zien van de methode en de overwegingen die een rol spelen bij het ontstaan van de Nieuwe Bijbelvertaling. De **vraag** is natuurlijk of de gevolgde **vertaalmethode** leidt tot een vertaling die **tezijsertijd** kan dienen als een **standaardvertaling** voor kerk en samenleving.

Aan elke vertaling kleven voor- en nadelen. Wie zich in enkele verzen wil verdiepen, doet er altijd goed aan **verschillende** vertalingen naast elkaar te raadplegen. Meer **concordante** vertalingen kunnen **dan** helpen, vat te krijgen op details in de oorspronkelijke tekst. Het voordeel van een **meer functioneel-equivalente** vertaling bewijst zich vooral waar men grotere gedeelten achter elkaar leest. Dan worden, veel duidelijker dan in de **meer** concordante **vertalingen**, de eigen stijl, eenheid en structuur van een tekst zichtbaar. Zelf heb ik het **boek** Ester in de Nieuwe Bijbelvertaling in een adem uitgelezen. De weelderige sfeer aan het **Perzische** hof en de

intriges die daar doorheen **spelen**, worden levendig verbeeld. **Ook was** ik getroffen door de zeer directe **en aansprekende stijl van de brief** van Jakobus, waarvan de proefvertaling onlangs gereed kwam. Het gebruik van Het Boek in de communicatie met jongeren en ongelovigen is niet meer dan een **verlegenheidsoplossing**, die nieuwe problemen oproept. Jeugdwerkers **en** evangelisten zullen het daarom op voorhand toejuichen wanneer er straks in de kerk een goede, eigentijdse vertaling wordt gebruikt, die ook voor hun doelgroep begrijpelijk is. Maar ook 'volwassenen in het geloof' moeten in de Bijbel het levende, direct **aansprekende** Woord van God kunnen horen. Het is daarom een **misvatting** dat gereformeerden, ervaren schriftgeleerden als zij zijn, zich met de 'oude' **vertalingen** wel kunnen redden. Elementen als stijl en taalniveau **vormen** de klank van de Boodschap, zijn daarvan een onlosmakelijk aspect, net zo goed als de letterlijke betekenissen van de woorden.

Het lezen en bestuderen van de Bijbel leidt als het goed is tot het toepassen **van** Gods Woord in ons leven. Om de **vertaling** die nu in onze kerken **gangbaar** is, goed te kunnen begrijpen, is een meer dan gemiddeld taalgevoel nodig. **Studie** van de taal is echter iets anders dan **bijbelstudie**. Een **bijbelvertaling** mag voor de **lezers** geen **onnodige** taalkundige drempels opwerpen. Ik hoop **van harte** dat de NBV in onze kerken op de preekstoel komt. Ik verheug me erop, dat welbekende schriftgedeelten als nieuw tot ons **zullen** komen in de eredienst en in de verenigingen. Zo zal de nieuwe vertaling het geloof opbouwen ook van **hen** die de Bijbel al jarenlang denken te kennen.

Drs. M.E.H. (Ria) Kuijper-Versteegh studeerde theologie aan de Vrije Universiteit, met als specialisatie Bijbelvertalen. Tijdens een stage bij het Nederlands Bijbelgenootschap werkte ze mee aan de revisie van de Groot Nieuws Bijbel.

DE NIEUWE STATENVERTALING: WAT DEDEN ZE ERMEE?'

T. Bosma

Bijbels waren er wel, voordat de Statenvertaling er kwam. Bijbels werden gedrukt en verkocht, Op verschillende manieren. In verschillende vertalingen. Maar iedereen wist, dat de vertalingen beter konden. En dat de vertalingen al weer oud waren en vol dialectische eigenaardigheden.

Daarom hadden de gereformeerde kerken meer dan 50 jaar geroepen om een nieuwe en goede vertaling. Dit was een roep, die door de predikanten ondersteund werd. Op de kerkelijke vergaderingen werd de zaak met regelmaat aan de orde gesteld. Op de Synode van 1571 werd de roep om een nieuwe bijbelvertaling al gehoord. Maar gezien de omstandigheden kon aan de vraag toen niet voldaan worden. Het bleef bij verschillende gestrande pogingen. Maar dan is na bijna een halve eeuw op de Synode van Dordt (1618-1619) de beslissing uiteindelijk gevallen. Men zou met haast en structureel aan een nieuwe bijbelvertaling gaan werken.

'Gij' en 'du'

Voortvarend ging men aan de slag en bleef men aan de slag. Dan duurt het nog 18 jaar voordat een nieuwe vertaling gepresenteerd kan worden. Generaties gereformeerden hebben het zonder de Statenvertaling moeten doen. Maar als die er dan komt in 1637, dan is het een nieuwe vertaling. Een moderne vertaling, die bij het kerkvolk toen net zo vreemd kon overkomen, als een nieuwe moderne vertaling vandaag bij ons.

En in die vertaling kon ook niet ie-

dereen tevreden gesteld worden. Er was een hele discussie geweest over het verschil tussen 'gij' en 'du'. 'Gij' paste bij de mensen uit het zuiden. 'Du' paste bij de mensen uit het noorden en oosten. Daar zat uiteindelijk geen principeel verschil in. Wel een verschil van gevoel. Dialect en gevoel spraken ook mee. En belangrijk was natuurlijk ook: aan welke oudere bijbelvertaling was je gewend. Maar het is uiteindelijk 'gij' geworden. En dat is het gebleven tot in de vertaling van 1951. Een oude erfenis.

Leiden voorop

Op 17 september 1637 wordt het eerste exemplaar van de nieuwe bijbelvertaling overhandigd in de vergaderzaal van de Staten-Generaal aan Hare Hoogmogende Heren. Als in dat jaar de nieuwe Statenvertaling gepresenteerd kan worden, dan raakt die vertaling al heel snel ingeburgerd. De kerkenraad van Leiden besluit al in drie weken tot invoering. Dat is niet verwonderlijk. In die stad heeft het team van vertalers en revisoren (die het resultaat controleerden) ook jaren gewerkt. De mensen hebben er in Leiden met hun neus bovenop kunnen zitten. En de broeders vertalers en revisoren waren ook geziene gasten, die vertrouwen genoten. Dat gold ook hun werk. En die invoering in Leiden gaat ook snel. Op 10 december is de nieuwe vertaling officieel de vertaling die gebruikt wordt op de kansel.

De rol van de overheden

Zo snel als het in Leiden kon gaan, ging het niet in heel Holland. Dat kwam omdat de plaatselijke overheden minder meewerkten. De overheid had in die tijd nog heel wat inbreng in kerkelijke zaken. Striktere scheiding van kerk en

De Statenvertaling in paarsluwelen band, die op 17 september 1637 werd overhandigd aan de Staten-Generaal.

staat **zou** later pas komen. Zoals de landelijke overheid positief had **meegewerkt** aan de totstandkoming van de **nieuwe** 'Staten'-vertaling, **die dan** ook 'op last van de Hoogmogende Heren Staten Generaal' tot stand **was** gekomen, zo konden **plaatselijke** overheden toch ook de invoering **weer** tegenhouden of **frustreren**. Redenen om de nieuwe **vertaling** tegen te **werken** waren vooral **van financiële aard** Of van economisch belang. **Konden** ook de **plaatselijke drukkers er aan mee verdienen**, dan **was** de overheid in- schikkelijk.

In het **gewest Holland** was de over- **heid laks**. Vooral **omdat Amsterdam** niet meewerkte. En **Amster- dam** had **behoorlijk invloed**. **Ter- wijl** de **Staten van Groningen** juist positief de invoering gestimuleerd hadden. Die **hadden** alle kerken op- dracht **gegeven** van **twee nieuwe** bijbels te voorzien. Binnen een jaar was dat gebeurd.

Toch is ook ondanks de terughou- dendheid van **de overheid in Hal- land** in **alle kerken** in dat **gewest** (behalve **Amsterdam**) binnen **twee jaar** de nieuwe vertaling ingevoerd. En dat blijft snel.

overal zo voortvarend?

1650 (en dan zijn we dus **13 jaar verder**) wordt er de acta van de Provinciale Synode van Gelderland, dat men bezig met het invoeren met de **nieuw- vertaalde bijbel**. En bekend is, & die invoering in Zutphen niet voor **1653 heeft** plaatsgevonden. Maar dit zijn uitzonderingen. In de meeste kerken en streken ging de invoering snel. En in het **algemeen** volgde men in Gelderland als laat- ste.

Een opmerkelijk bezwaar

Dat wil niet **zeggen**, dat het om principiële bezwaren ging. Een reden was: **men wilde een correcte vertaling**. Er werd **gekeken naar fouten**. Door kerkenraden, en door andere kerkelijke vergaderingen. Maar meestal ging het **om drukfou- ten** of zetfouten. Er is een historie

bekend van echt **inhoudelijk** protest tegen de nieuwe vertaling. Maar hoe diep dat gaat, kunt u zelf be- oordelen.

De predikant van **Elburg** uitte op een volle **classisvergadering** in Har- derwijk in 1643 hevige kritiek op de Statenvertaling. Dat werd in de notulen vastgelegd door **iemand** die duidelijk zelf positief dacht over deze **vertaling**. Hij schrijft (in het Nederlands **van nu vertaald**) dat deze **Elburgse predikant** 'niet slechts eenmaal, maar zelfs ver- schillende keren **zeer minachtend en verachtelijk gesproken heeft over de hoogloffelijke nieuwe ver- taling van de Bijbel**. Die noemde **Hij onder andere: beuzelarij**. En **schreeuwde** dat het niet anders was als **nieuwigheid en vol was van on- eerbaarheid**. En dat **die alleen maar gemaakt was om er financieel profijt van te kunnen trekken**'. De be- treffende predikant wordt **hierover op diezelfde vergadering ter verant- woording geroepen en vermaand**. Daardoor – kennelijk in het nauw gebracht – roept hij: als **u hier iets van gaat opschrijven in de notulen**, dan voorzég ik, dat u gekoppeld zult worden aan de 'ram met ho- rens'. En met die ram bedoelde hij **de anti-christelijke macht**. En de man was zo door het dolle heen dat **hij na de vergadering op straat de broeders nog uitschold voor onder andere 'hontsfotten'**.

Voor kerk, school en gezin

De nieuwe Statenvertaling was toch vrij snel in ingeburgerd in de ker- ken. En niet alleen in de **kerken** werd **ermee** gewerkt. Volgens de 'acte van autorisatie', die ook in de Bijbel mee werd afgedrukt, was deze vertaling ook **bestemd** voor de 'publieke Scholen'. Zo kon ook in het onderwijs **ermee** gewerkt wor- den. Er **k m uit gelezen worden**. En **w konden zinnen overgeschreven** worden. En daarmee is de link ge- legd naar Zondag 38 van de **Heidel- bergse Catechismus**. Bijbels onder- wijs **k m profiteren** van een nieuwe vertaling.

Na **1637** werden er geen nieuwe uitgaven' meer **gemaakt** van de oude **vertalingen**. Enkel de nieuwe vertaling werd nog verkocht. Mo- gelijk zijn **mensen** gehecht **geweest** aan de **oude** vertrouwde **vertaling**. Maar **de nieuwe Statenvertaling** werd **massaal** verkocht. In **groot** formaat en **klein** formaat. In de eerste 20 jaar van **deze vertaling** (tussen 1637 en 1657) verschenen enige honderden uitgaven. Dat be- tekent, dat **er** honderdduizenden **exemplaren in de handel kwamen**. Een duidelijk bewijs, dat de nieuwe vertaling niet **alleen ia de kerken kwam te liggen**. Maar **dat er in de gezinnen** uit gelezen werd. De ver- taling wed een **succes**. Het werd ook een Bijbel voor thuis.

Waarschuwing

Bet succes had ook een gevaar. De bekende Abraham Tromminius (van de Concordantie) waarschuwde al tegen de **gedachte**, dat de nieuwe vertaling **goddelijk gezag** had. Als een vertaling goddelijk gezag zou hebben, dan worden eigenlijk de vertalers op een lijn gezet met de bijbelschrijvers. **Met de apostelen en de profeten**. Tromminius waar- schuwde d& **de vertaling geen ab- soluut gezag heeft**.

Zo is de **Statenvertaling** snel en goed ontvangen. **Men** had het daar- voor met verschillende oude en ou- derwets geworden vertalingen moe- ten doen. **D e kerken en de leden** van de kerken konden **na 1637 weer verder met de Statenvertaling**. Aangepast aan de taal van die tijd. En zo ontvangen als een geschenk.

Drs. T. Bosma, predikant van de Gerefor- meerde Kerk van Nijverdal. Hij heeft theo- logie gestudeerd aan de Theologische Universiteit te Kampen, met als hoofdvak 'kerkgeschiedenis'.

¹ Ik heb bij het schrijven van dit artikel dankbaar gebruik gemaakt van werk van C.C. de Bruin. Met name van zijn *De Staten- bijbel en zijn voorgangers. Nederlandse bij- belvertalingen vanaf de Reformatie tot 1637*, (tweede druk) Haarlem, 1993.

'HET BOEK VAN DE EEUW'? OVER DE ONTVANGST VAN DE NIEUWE VERTALING 1951

De *Nieuwe Vertaling van het Nederlands Bijbel Genootschap* werd in 1951 voltooid. De eerste aanzet ervoor was in 1911 gegeven. Maar de Tweede Wereldoorlog en de daarmee samenhangende moeilijkheden gaven vertraging. Na 26 jaar werken is het doel eindelijk bereikt. Een nieuwe vertaling van de bijbel! In de pers bestempelde iemand haar als 'Het Boek van de Eeuw'.

Wij gaan nu voorbij aan de voorgeschiedenis en totstandkoming van de Nieuwe Vertaling. We willen nagaan hoe zij door de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) is ontvangen.

Officiële aanbieding

Op 16 januari 1952 zijn de eerste exemplaren van de Nieuwe Vertaling officieel aangeboden aan vertegenwoordigen van een twintigtal protestantse kerken en groepen. Het NBG was blij, dat geen van hen deze nieuwe bijbelvertaling op voorhand bad afgewezen. Namens de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) bezocht ds. H.J. de Vries van Berkel & Rodenrijs de plechtigheid. Hij nam op verzoek van de generale synode te Kampen 1951 de honneurs waar. Want hij was preses van de roepende kerk voor de eerstvolgende generale synode. Tijdens de generale synode te Berkel & Rodenrijs kon worden gemeld dat ds. De Vries de Bijbel in ontvangst had genomen. Er zou een dankbetuiging uitgaan naar het Hoofdbestuur van het NBG. Het moderamen mocht de aangeboden Bijbel een bestemming geven. Wat

Aanbieding Nieuwe Vertaling aan de kerken op 16 januari 1952.

het moderamen met deze opdracht heeft gedaan, heb ik nog niet kunnen nagaan.

Behoeftte aan een nieuwe vertaling

Al langer bestond behoefte aan een nieuwe vertaling van de Bijbel. De Statenvertaling van 1637 vertoonde de sporen van haar ontstaanstijd. Voor een nieuwe bijbelvertaling werd als reden aangevoerd, dat de taal in drie eeuwen behoorlijk ver-

anderd is. Ook was er in de wetenschap een ander zicht gekomen op de waarde en het gebruik van de oude handschriften. Bovendien was de kennis van de bijbelse talen en de culturen toegenomen.

Velen hebben met belangstelling naar de nieuwe vertaling uitgezien. Ze stonden ook niet bij voorbaat afwijzend tegenover een andere vertaling dan de eeuwenoude Statenvertaling. Men kende intussen de Korte Verklaring van de Heilige Schrift, waarin een nieuwe verta-

ling werd gegeven. Prof. Dr. K. Schilder heeft nog in 1939 het advies gegeven die vertalingen uit de delen van de Korte Verklaring te bundelen en uit te geven.

KS en de Nieuwe Vertaling

Eerder al, in 1923, heeft Schilder geschreven over een betere bijbelvertaling 'Elk vasthouden zonder noodzaak aan de oude vertaling, ook waar die niet meer past in het raam van den tijd, zal afbreuk doen

aan de noodzakelijke invoering van de betere overzetting van dien Bijbel, die in het middelpunt staat van hunne eeredienst.²

Het noemen van Schilder kan de indruk wekken, dat deze een prominente rol heeft gespeeld in de beoordeling van de Nieuwe Vertaling. De suggestie is gedaan dat de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) de Nieuwe Vertaling zonder veel discussie in gebruik genomen hebben dankzij de invloed van Schilder.³ Het boekje *Kerktal en leven* heeft mogelijk bijgedragen aan de meningsvorming over het taalgebruik in de kerk. Het wordt nu nog wel eens genoemd in gesprekken over de nieuwe berijming. Maar het lijkt me dat de invloed van 'KS' wordt overschat als het gaat om de aanvaarding van de Nieuwe Vertaling. Dat blijkt mijns inziens uit de besprekingen op de achtereenvolgende generale synodes, die ik hierna zal noemen. Belangrijker is, dat Schilder niet & eerste en enige was in de Gereformeerde Kerken, die de behoefte aan een nieuwe vertaling erkende. Vanaf het begin zijn Gereformeerde bijbelgeleerden betrokken bij het vertaalwerk.⁴

Terughoudende synode

De generale synode te Kampen heeft terughoudend gereageerd op de komende verschijning van de Nieuwe Vertaling. Ze heeft namelijk overwogen, dat er in de kerken geen bindende bepalingen bestaan over het gebruik van een bijbelvertaling in de eredienst. Verder, dat rustige toetsing van de nieuwe vertaling nog niet heeft kunnen plaats vinden. Op het moment dat de synode over de Nieuwe Vertaling sprak, was deze nog niet volledig gepubliceerd. Een volgend punt van overweging was, dat er gegronde kritiek was in te brengen op de al uitgegeven gedeelten van de nieuwe vertaling. Met name de vertaling van 1 Timoteüs 3:16, wordt genoemd. Daar staat in de Statenvertaling: 'Alle Schrift is door God ingegeven en ook nuttig...'. In de

Nieuwe Vertaling wordt vertaald: 'Elk door God ingegeven Schriftwoord is ook nuttig...'. Deze laatste weergave biedt opening aan Schriftkritiek. Men zou onderscheid kunnen maken tussen Schriftwoorden die wel en Schriftwoorden die niet door God zijn ingegeven.

De synode sprak uit dat ten aanzien van het gebruik van een Bijbelvertaling in de eredienst grote voorzichtigheid dient te worden betracht m dat het gebruik van de nieuwe vertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap voorshands beslist te ontraden is. Zij besloot daarom geen deputaten te benoemen om de nieuwe vertaling a onderzoeken.

De kerkelijke pers

Wie de knipselmap in het Archief van het Nederlands Bijbelgenootschap doorbladert, ziet dat de verschijning van de Nieuwe Vertaling uitgebreid de kranten heeft gebaald in Nederland en de Overzeese Gebieden. Voor zover ik heb kunnen

aangewezen. Het NBG werkte deze manier van toetsen in de hand door een persbericht dat in veel kranten is overgenomen. Daarin wordt onder andere een deel van Job 28 afgedrukt in de Nieuwe Vertaling naast de Statenvertaling.

In het jaaroverzicht 1951-1952 in het Handboek ten dienste van de Gereformeerde Kerken in Nederland wordt anderhalve bladzijde aan de nieuwe bijbelvertaling gewijd. Prof. dr. K. Schilder brengt dit onderwerp aan de orde in het kader van de toenadering tot 'andere kerken'. Hij waarschuwt voor onnodige zelf-afzondering tegenover andere kerkelijke gemeenschappen voor wat betreft bijbelvertaling en psalmberijming. Tegelijk onderstreept hij dat voorzichtigheid geboden is. De nieuwe vertaling mag niet ter wille van eenheid aanvaard worden als die afwijkt van de Schriftinhoud. Schilder legt ook nadruk op de eenheid van kerk, school en gezin in het gebruik van een bijbelvertaling.

Vertaalcommissie Oude Testament voor de Nieuwe Vertaling, omstreeks 1940.

nagaan was men over het algemeen positief over de nauwe aansluiting bij methode en taalgebruik van de Statenvertaling.⁵ Aan de hand van voorbeelden werden de plus- en minpunten van de nieuwe vertaling ten opzichte van de Statenvertaling

Met instemming vermeldt hij de besluiten van de Generale Synode te Kampen 1951 omtrent de Nieuwe Vertaling. In zijn verslag over de nieuwe bijbelvertaling verwijst de redacteur ook naar de aandacht die in de pers aan de inmiddels uit-

gegeven nieuwe vertaling is be-
steed – ook in kritische zin.⁶

Ook in de Gereformeerde bladen
komen de eerste reacties spoedig
los. Prof. B. Holwerda geeft een
eerste indruk in De Reformatie.⁷
Later heeft ds. J. van Raalte enkele
artikelen aan de nieuwe vertaling
gewijd, waarin hij aangeeft dat de
Nieuwe Vertaling niet zonder meer
beter is dan de Statenvertaling. Ds.
I. de Wolff schrijft over de Nieuwe
Vertaling in het Gereformeerd
Kerkblad voor Overijsselen Gel-
derland. Ds. D. van Dijk geeft er
aandacht aan in de Gereformeerde
Kerkbode voor Groningen, Fries-
land en Drente.

Naast gematigd positieve opmer-
kingen zijn er ook negatieve gelui-
den. Enkelen pleiten zelfs voor een
eigen Gereformeerde vertaling. Ds.
C. van der Waal eindigt rij be-
schouwingen over de Nieuwe Ver-
taling in het kerkblad van Leerdam
met een 'heel vurige wens: eigen
gereformeerd werk, ook op het ge-
bied van bijbelvertalen.' Ds. C.P.
Plooijs te Driesum wil een eigen
vertaling van de 'ware' kerk.
Maar deze geluiden voeren niet de
boventoon. De meesten pleiten
voor eerlijke, geduldige en des-
kundige toetsing op theologische
en taalkundige gronden. Daarbij
moet de grote lijn in het oog ge-
houden worden, want op details
zullen altijd verschillen van men-
ing blijven.

Men had begrip voor de moeiten
van de overgang. De mensen waren
vertrouwd geraakt met de taal van
de Statenvertaling. Veel mensen
hadden een bepaalde gevoelswaar-
de gekregen. Invoering van een
nieuwe vertaling kan de mensen
van de Bijbel vervreemden. Hal-
werda ziet dit als een van de groot-
ste moeiten. Bij spreekt dan ook
zijn waardering uit voor het com-
promis-karakter van de Nieuwe
Vertaling-1951.

Van ontraden naar vrijgeven

In de jaren die volgen blijkt de zaak
van de bijbelvertaling in de kerken
te leven.⁸ Op de generale synode te

Enschede 1955 liggen diverse ver-
zoeken uit de kerken om alsnog
over te gaan tot toetsing van de
nieuwe vertaling. Andere kerkelijke
vergaderingen vragen de kerken
vrij te laten in het gebruik van de
Statenvertaling en de nieuwe vertal-
ing. Een van de overwegingen om
tot kerkelijke uitspraken te komen
over de nieuwe vertaling is de con-
statering dat deze vertaling steeds
meer ingang heeft gevonden in de
gezinnen. Het Nieuwe Testament
was trouwens al sinds 1939 in de
handel. Het werd vooral in het on-
derwijs al veel gebruikt.

De verzoeken uit de kerken leiden
tot een uitvoerige bespreking over
toetsing en gebruik van de nieuwe
Bijbelvertaling. Diverse standpunten
worden verdedigd. Ds. Joh. Francke
is ervan overtuigd dat de kerken ge-
bonden zijn aan de Statenvertaling.
Dat betekent volgens hem niet, dat
een nieuwe vertaling onmogelijk is.
Maar de overgang naar een nieuwe
vertaling is volgens hem een zaak
van de kerken. Zij zullen eerst moe-
ten vaststellen of een nieuwe vertal-
ing welk beter is dan de Staten-
vertaling die tot dan toe werd ge-
bruikt.⁹ Francke pleit ervoor te
onderzoeken of de Nieuwe Ver-
taling voor eigen kerkelijk gebruik
kan worden herzien of dat desnoods
gewerkt kan worden aan een eigen
vertaling.

Na veel vijven w zessen wordt be-
sloten tot de aanwijzing van een
commissie van bekwaam te achten
broeders die moest nagaan of de
Nieuwe Vertaling betrouwbaar is w
recht doet aan de Heilige Schrift als
het Woord van God (naar artikel 2 tot
en met 7 van de NGB) en dus bruik-
baar voor het 'gereformeerde volk'.
Het rapport van deze commissie is
op de generale synode te Bunscho-
ten-Spakenburg 1958-1959 bespro-
ken. De uitspraak van Kampen
1951 om het gebruik van de Nieu-
we Vertaling beslist te ontraden is
niet langer van kracht. Het staat in
de vrijheid van de kerken om in de
eredienst – 'zo deze dit begeren' –
gebruik te maken van de Nieuwe
Vertaling.

Dit besluit is met algemene stem-
men genomen. Een belangrijk mo-
ment voor de praktijk van het ker-
kelijk leven. Naast de Statenvertal-
ing heeft ook de Nieuwe Vertaling
een wettige plaats gekregen.

Of er al voor 1958 Gereformeerde
Kerken waren, die de Nieuwe Ver-
taling in de eredienst gebruikten is
mij niet bekend. Na de uitspraken
van de synode te Bunschoten-Spa-
kenburg zijn niet alle kerken met-
een overgegaan op de Nieuwe Ver-
taling. De kerk op Urk zal de laat-
ste zijn, die is afgestapt van het le-
zen van de Statenvertaling in de
eredienst. Sinds 1994 liggen de Sta-
tenbijbels in onze kerkgebouwen
vrijwel werkeloos. Ze hebben een
symbolische functie als kanselbij-
bel of op een tafel vóór in de
kerk.¹⁰

Eenheid en vrijheid

Achteraf blijkt hoe moeilijk het is
om als gezamenlijke kerken tot een
afgewogen en eensluidend stand-
punt te komen over een bijbelverta-
ling. Zo'n gemeenschappelijk
standpunt is wel belangrijk. De
eenheid van de kerken wordt mee
bepaald door de bijbelvertaling die
wordt gebruikt. Opvallend is dat
door de Synodes de ene keer wordt
gesproken over het bijbelgebruik
van het gereformeerde volk en &t
een andere keer sprake is van het
gebruik in de eredienst. Het lijkt
erop dat de eenheid van kerk,
school en gezin niet altijd even dui-
delijk naar vorm is gekomen in de
besluitvorming.

Volgens mij is het niet gewenst als
een bijbelvertaling wordt verplicht
gesteld als de enig mogelijke. De
volmaakte vertaling van de Bijbel
komt a nooit in deze bedeling. In
Schriftstudies en preken zal altijd
wel eens de opmerking gemaakt
kunnen worden, dat een andere ver-
taling van de tekst de voorkeur ver-
dient. Toch is het verlangen naar zo-
veel mogelijk eenheid in bijbelge-
bruik op zijn plaats. Dat verlangen
speelde ook mee in de overwegin-
gen die uit de kerken op de synode-
tafel kwamen. De Nieuwe Vertaling

kwam steeds meer in gebruik op scholen en in de huizen, in de kerk werd de Statenvertaling gelezen.

Aan vervanging toe

Intussen is de Nieuwe Vertaling aan vervanging toe. Het taalgebruik is sterk verouderd. Verder zijn er andere inzichten gekomen over de vereisten waaraan een vertaling moet voldoen. Iemand noemde de Nieuwe Vertaling 'Het Boek van de eeuw'. Al gauw bleek dat deze titel te hoog gegrepen was. De Nieuwe Vertaling is geen monumentaal werk geworden. Dat waren velen zich bij de verschijning *P* wel bewust. Ze zou nooit die plaats en invloed krijgen die ham voorganger, de Statenbijbel, heeft. Maar zij houdt in de geschiedenis van de kerk haar plaats. Enkele generaties zijn erbij grootgebracht en men vertrouwd mee g⁶. Door deze vertaling hebben ze het Boek van de eeuwige God leren kennen, en Hem mogen leren kennen als de God van hun leven.

Drs. B.C. Buitendijk is predikant van de Gerei — Kerk van Steenwijk. Hij heeft theologie gestudeerd aan de Theologische Universiteit te Kampen en Bijbelvertaalwetenschap aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.

¹ Een overzicht van de het ontstaan en de geschiedenis van de Nieuwe Vertaling is te vinden in J.J. Kijne en F. Visser, *De Nieuwe Vertaling van het Nederlandsch Bijbelgenootschap*, Amsterdam 1952; drs. J.A. Kooie, *De NBG-vertaling 1951*, U.A.W.G. Jaakke en B.W. Tuinstra (ed.), *Om een verstaanbare bijbel. Nederlandse bijbelvertalingen na de Statenbijbel*, Haarlem/Brussel 1990, p. 225-251; J.A. Kooie, *Her Oude Testament in de NBG-vertaling 1951. Ontstaansgeschiedenis, receptie en revisie van een Nederlandse vertaling van het Oude Testament* (diss. VU), 1996.

² *Kerktaal en leven*, Amsterdam 1923, geciteerd via *Om Woord en Kerk*. Deel III, Oosterbaan & Le Cointre N.V. Goes 1951, 161.

³ Tegenover de opmerking van S.J. Kuiper Pzn. op p.30 van drs. G.W. Lorein (red.), *Naar een nieuwe bijbelvertaling?*, Leiden 1994.

⁴ Gereformeerde medewerkers waren voor het OT: prof. dr. G.Ch. Aalders, pmf. dr. C. van Gelderen, prof. dr. W.H. Gispen, dr. C.J. Goslinga, dr. D.J. van Katwijk, L.L.L. Kooie, prof. dr. A. Noordtzijs, en voor het NT prof. dr. F.W. Grosheide. De laatste schreef: *Bijbelvertalen*, Amsterdam 1916. Zie ook G. Harinck over de voorgeschiedenis van de Nieuwe Vertaling van 1951 in dr. George Harinck (red.), *Leven en werk van prof. dr.*

Seakle Greijdanus, 1998, p. 119-146.

⁵ Zie over deze methode het artikel van drs. M.E.H. Kuiper-Versteegh.

⁶ *Handboek ten dienste van de Gereformeerde Kerken in Nederland 1952* onder redactie van Prof. Dr. K. Schilder -, Oosterbaan & Le Cointre NV Goes, p. 177-179.

⁷ 27e jaargang; 1951-1952, later opgenomen in B. Holwerda, *Populair Wetenschappelijke Bijdragen*, Goes 1962, p. 65-108.

⁸ Zie over de besluiten van de Gereformeerde Kerken in Nederland (synodaal), de Nederlandse Hervormde Kerk en de Christelijke Gereformeerde Kerken Dr. J. van Bruggen, *De toekomst van de bijbelvertaling*, Amsterdam 1975, p. 11.

⁹ Een uitgebreider verslag van de discussie op de Synode te Enschede tussen ds. Francke en ds. A.I. Krijtenburg is te vinden

in A. Bas, *Bijbelvertaling - 2, in: Gereformeerd Kerkblad. Wekelijks orgaan ten dienste van de Gereformeerde Kerken in Overijssel, Gelderland, Flevoland, Utrecht en Noord-Holland*, 51e jaargang, nr. 5 (5 september 1998), p. 4-5.

¹⁰ Wanneer, waarom en hoe de plaatselijke kerken de Nieuwe Vertaling in gebruik hebben genomen is moeilijk na te gaan. Het zou interessant zijn op deze vragen antwoord te vinden. Dat geeft wellicht een helderder beeld op de motieven en meningen bij de invoering van de Nieuwe Vertaling. Daarom doe ik een beroep op scriba's en archivariissen om een antwoord te vinden op deze vragen in de notulen en andere stukken in het archief en uw bevindingen aan mij door te geven. Mogelijk kunnen de gegevens verwerkt worden in een volgend artikel.

Project

[Nieuwe Bijbelvertaling]

Werk in uitvoering

[Nieuwe Bijbelvertaling]
Ester, Prediker, Jona, Judit en Handelingen
Met toelichtingen en vertaling

In korte tijd al de derde druk!

Nieuw:

Werk in uitvoering

De eerste boeken in de Nieuwe Bijbelvertaling: Ester, Prediker, Jona, Judit en Handelingen. Met toelichtingen op de vertaling en het vertaalproject Een uitgave van het Nederlands Bijbelgenootschap en de Katholieke Bijbelstichting.

Paperback, 280 pagina's, £ 24,95 (ISBN 90 6126 856 7). De bijbelboeken zijn ook als deeltitels verkrijgbaar, prijs vanaf £ 7,95.

Te koop bij de boekhandel en bij

Nederlands
Bijbelgenootschap

Postbus 620, 2003 RP Haarlem
ml. (023) 514 61 50
fax (023) 534 20 95
e-mail:
verkoop@bijbelgenootschap.nl

EEN NIEUWE BIJBELVERTALING VOOR DE CANADIAN REFORMED CHURCHES¹

P. Aasman

In hun betrekkelijk korte geschiedenis hebben de Canadian Reformed Churches al drie keer een belangrijke beslissing over bijbelvertalingen genomen. Op de allereerste generale synode, die van Homewood 1954, is besloten de *King James Version* (KJV) aan te bevelen voor gebruik in de kerken. Er was toen al overwogen om een meer eigentijdse vertaling, de *Revised Standard Version* (RSV, uitgegeven in 1952) in te voeren, maar die vertaling was nog niet grondig onderzocht. Enkele steekproeven met negatief resultaat waren voldoende om serieus onderzoek naar de RSV voor tenminste tien jaar te vertragen. Pas jaren later, in 1971, werd de RSV aanbevolen voor gebruik in de kerken. En weer vierentwintig jaar later, in 1995, heeft de synode het gebruik van de *New International Version* (NIV) aanbevolen.

Over het algemeen houden kerken niet van verandering. Hoe groter de verandering, hoe meer ze zich ertegen verzetten. Een verandering van bijbelvertaling is erg ingrijpend. Vanwege dit soort beslissingen werden wij gedwongen dieper na te denken over de betekenis van Genesis 11. Daar wordt de spraakverwarring beschreven als een vloek voor de mensheid. Genesis 11 beschrijft in feite niet alleen het ontstaan van een verscheidenheid in talen, maar ook de mogelijkheden voor taalontwikkeling en -verandering. Als gevolg daarvan moeten kerken regelmatig beoordelen of de spreektaal niet zo is veranderd, dat mensen die Gods Woord lezen door de bijbelvertaling die ze gebruiken meer in de war worden gebracht dan dat ze er baat bij hebben. Als dat het geval is, is er voor de kerk de uitdaging zich te confronteren

met de vloek van Genesis 11 om te proberen die op een juiste manier en in een geest van eensgezindheid te boven te komen.

In dit artikel beschrijf ik de ervaringen van de Canadian en American Reformed Churches toen die de RSV vervuilden voor de NIV voor gebruik in de eredienst.

De RSV: een afgesloten hoofdstuk

Vandaag de dag is het 'afgesloten hoofdstuk' tamelijk populair. We lezen over mensen die onopgeloste kwesties of problemen in hun leven willen afsluiten, zodat ze op een gezonde manier verder kunnen. Dit is een begrijpelijke wens, omdat het wezenlijk is voor een verantwoorde voortgang van het ene hoofdstuk van iemands leven naar het volgende, of in dit geval van het ene tijdperk van het leven van de kerk naar het volgende.

Twee factoren hebben geleid tot het einde van de RSV in onze kerken, zodat de weg geopend werd voor een andere vertaling. Allereerst is er, sinds de RSV in 1971 werd aanbevolen voor gebruik binnen de kerken, bezorgdheid uitgesproken over de betrouwbaarheid in enkele op zichzelf staande maar wezenlijke kwesties (bijvoorbeeld: in het OT bedenkelijke afwijkingen van de masoretische² tekst, of in het NT het gebruik van het onzijdig voornaamwoord bij verwijzing naar de Heilige Geest: 'it' in plaats van 'He'). Dat hebben de kerken echter toch maar geaccepteerd, want rond 1990 gebruikte bijna het hele kerkverband de RSV.

Een tweede en belangrijker factor die een einde maakte aan het gebruik van de RSV was de handel-

wijze van de commissie die het auteursrecht van de RSV had. Toen de RSV in 1952 werd gepubliceerd, merkten velen op dat deze vertaling – omdat ze bedoeld was als een revisie van de KJV – geen nieuwe vertaling was en niet in hedendaags Engels gesteld was. Het was daarom niet verwonderlijk, dat in de tachtiger jaren veel kerken die de RSV gebruikten, vonden dat de taal ervan uit de tijd, en aan herziening toe was. De RSV onderging een ingrijpende revisie en in 1989 werd de *New Revised Standard Version* (NRSV) gepubliceerd. Op grond van de aanbeveling van onze eigen deputaten voor bijbelvertaling, oordeelde de synode van Lincoln 1992 dat deze revisie ongeschikt was voor gebruik in de kerk omdat de NRSV als leidraad het principe van inclusieve taal³ hanteerde. Wij waren echter niet alleen teleurgesteld in de revisie van de RSV, maar ook door de aankondiging dat het auteursrecht van de oude RSV binnen vijf jaar zou worden ingetrokken en dat ze niet herdrukt zou worden. Dit waren dringende redenen om een andere vertaling te kiezen. Uit praktisch oogpunt was het niet mogelijk veel langer door te gaan met het gebruik van de RSV (in 1992 waren de verschillende edities van de RSV al nauwelijks meer verkrijgbaar). Omdat bovendien de NRSV door geen van onze kerken gesteund werd, was de algemene opinie: het is tijd voor een andere bijbelvertaling. De synode van Lincoln 1992 werd door zes kerken overgehaald om een nieuw deputaatschap bijbelvertaling mandaat te geven een andere vertaling aan te bevelen.

Soms moet een kerk een belangrijke beslissing tot verandering ne-

men. Wij werden door de **omstandigheden** tot zo'n beslissing **gedwongen**. Het **tijdperk** waarin de taal van de RSV de adem van God in de harten van de mensen was, was ten einde.

Het deputaatschap voor bijbelvertalingen

Het belang van het deputatenrapport

Hoewel er in ons geval een dringen & noodzaak was om over te gaan op een andere vertaling, bleek het moeilijk om op overtuigende wijze tot de keuze van een alternatief te komen. Onder de kerkleden hadden drie vertalingen een zekere mate van vertrouwen gevonden: de *New American Standard Bible* (NASB), de *New International Version* (NIV) en de *New King James Version* (NKJV). Iedere versie had zijn eigen sterke en zwakke punten. Veel mensen hadden in hun hart al een keuze gemaakt, en hadden scherpe kritiek op de andere versies. De deputaten waren belast met de taak deze drie vertalingen te onderzoeken, om tot een aanbeveling te komen welke vertaling de kerken het best zou kunnen dienen.

De kerken zouden ermee gediend zijn, als de deputaten bijbelvertaling een duidelijke keuze zouden maken voor een van de vertalingen. Bovendien zouden ze deze keuze overtuigend moeten beargumenteren, want als de synode de keus van deputaten zou overnemen, zouden hun argumenten de enige steun voor het synodebesluit zijn. De kerkelijke pers zou na het besluit van de synode alleen maar reacties tegen deze keus bevatten. De deputaten verwachtten dit, omdat in de kerken de voorkeuren en vooroordelen reeds duidelijk getoond waren.

Als het rapport goed geschreven zou worden, zouden mensen die zich erdoor laten overtuigen of stilzwijgend mee in kunnen stemmen. Wie zich echter niet laat overtuigen, zal mogelijk de moeite nemen om – desnoods verschillende malen – in de pen te klimmen. Analyse van en re-

actie op de inhoud van het rapport vraagt echter veel tijd en energie, en w is vrijwel niemand die dat op kan brengen: tot op heden is er niet gereageerd op de essentie van het rapport, noch op de fundamentele conclusies die tot de uiteindelijke aanbeveling hebben geleid.

Om ervoor te zorgen dat het deputatenrapport eventuele kritiek op haar conclusies zou kunnen doorstaan, moest het zorgvuldig geschreven worden, met duidelijk geformuleerde conclusies die stevig onderbouwd waren.

Het mandaat voor de deputaten Bijbelvertalingen

De deputaten werden belast met de taak te kiezen welke van de drie vertalingen (NASB, NIV of NKJV) aanbevolen kon worden. Er golden twee criteria: de grondtekst-getrouwheid en het taalbeeld ('taalkundig karakter'). Dat een vertaling getrouw moet zijn aan de grondtekst ligt niet ter discussie te staan. Wel hebben velen zich afgevraagd in welke mate een vertaling een goed 'taalbeeld' moet hebben. Het mandaat van de synode gaf geen richtlijn in hoeverre het ene criterium belangrijker dan het andere werd gevonden.

In het commissierapport werd aan het taalbeeld-criterium veel aandacht geschonken, zoals bijvoorbeeld in de studie getiteld: 'Balancing Fluency and Accuracy' (Balanceren tussen vloeiend en nauwgezet). De kerken hadden een vertaling nodig waarin een goed evenwicht bereikt was tussen nauwgezetheid en taalvaardigheid, en waarbij het taalbeeld dus niet ondergeschikt was gem& aan de grondtekst-getrouwheid. De taak van de bijbelvertalers werd door sen van de schrijvers als volgt verwoord: onze verantwoordelijkheid tegenover God is nauwgezet te zijn; onze verantwoordelijkheid tegenover de mens is op het taalbeeld te letten.

Vroegere studies

De synode van 1995 had de deputaten de instructie gegeven gebruik te

maken van studies van deputaten bijbelvertalingen die voorgaande synoden hadden gediend. Dit deel van het mandaat bleek zowel een van de sterkste alsook een van de zwakste punten van de uiteindelijke aanbeveling. Meer dan twintig jaar hebben de deputaten die onze synoden dienden de RSV bestudeerd om aanbevelingen te kunnen doen om via kleine revisies tot tekstverbeteringen te komen. Al deze aanbevelingen hadden tot doel de getrouwheid aan de grondtekst te vergroten, niet het verbeteren van het taalbeeld. Door de jaren heen zijn sommige aanbevelingen overgenomen, andere niet. Uit de bestudering van de drie nieuwe vertalingen bleek dat al onze inspanningen om de RSV te verbeteren onderdeel waren geweest van een achterhoedegevecht. Twintig jaar van hard werken door vorige deputaatschappen maakte duidelijk dat alle drie de vertalingen die wij bestudeerden de RSV overtroffen. Dat betekende dus dat wij als kerken er, op grond van het criterium van grondtekst-getrouwheid, alleen maar beter van zouden kunnen worden, ongeacht welke vertaling we zouden kiezen. De deputaten die de synode van Smithville 1980 dienden, hadden echter wat negatief commentaar op de NIV (oordelend dat die 'te vrij' was), en deze opmerkingen werden door de synode overgenomen. Ons deputaatschap is niet direct ingegaan op deze studie uit het verleden, noch op de opmerkingen die door de synode van 1980 werden gemaakt. Dit werd het grootste struikelblok van de synode Abbotsford 1995 (die de NIV heeft aanbevolen voor gebruik door de kerken). Het bezwaar werd niet gesteund, omdat, hoewel ons deputaatschap zich niet rechtstreeks had beziggehouden met wat op de synode van Smithville was gezegd, wij ons uitvoerig over dezelfde kwesties hadden gebogen. Dit toont aan dat vroegere studies een aanzienlijke ondersteuning kunnen betekenen voor de uiteindelijke aanbeveling van de deputaten.

Als deputaten echter geen zorgvuldige aandacht had **besteed** aan **alle** vroegere **studies** dan zouden die juist **een** ernstige bedreiging hebben kunnen betekenen voor de de-putaten-aanbeveling en het synodebesluit.

Vorbereidend deputaten-werk

Er circuleren zoveel verschillende **meningen** over **bijbelvertalingen**

dat het onmogelijk zou zijn voor deputaten om ze allemaal op voorhand van een solide reactie te voorzien. Maar bepaalde vooroordelen **zijn** tamelijk wijdverbreid en hebben **bovendien & schijn mee**. Wij **waren ons ervan** bewust, dat het het beste zou zijn enkele van deze meningen over bijbelvertaling **meteen** in onze **overwegingen te betrekken**. Er waren drie standpunten die het rapport in het **bijzonder** heeft proberen te behandelen.

– De 'alleen de KJV'-gedachte
Het **eerste** van deze **standpunten** was de gedachte dat de KJV de enig acceptabele vertaling is omdat die gedurende bijna vierhonderd jaar het **Woord van God is** geweest. Het is **een** protest tegen de explosie **aan** vertalingen in onze tijd **en** tegen de **verwarring** over **wat** nu precies Gods Woord is. Dit standpunt komt vooral tot uiting wanneer nieuwere vertalingen vergeleken worden met de KJV: verschillen worden onmiddellijk als verdacht **aangemerkt**. Dit is in het bijzonder de kritiek die dikwijls ingebracht wordt tegen de NIV, omdat die, meer dan de **NSAB** en de NKJV, opvallend verschilt van de KJV. Er wordt vaak gesteld dat de NIV **een slechte** vertaling is omdat die zo verschilt van de KJV. Maar de norm voor een goede vertaling is niet of dit **trouw** is **aan** een bepaalde vertaling, maar **of die** trouw is **aan de** Hebreeuwse, **Aramese en** Griekse grondtekst **van de** bijbel.

– Tekstuele basis voor het NT.
Een verwante kwestie is de **vraag**

welke **Griekse** tekst van het NT we moeten volgen. **Br zijn drie** fundamentele **standpunten**, waarvan er twee worden weerspiegeld in de drie besproken vertalingen. Er is de zogenaamde **textus receptus**, de **meerderheids-tekst** en de **gewogen** tekst.

De NKJV volgt de **textus receptus**. Dat is de vorm van het **Griekse** NT die zeventiende-eeuwse Graeci (**Griekse geleerden**) hebben samengesteld op **grond** van tekstwetenschap en het **manuscriptenbewijs** dat hun in die tijd ter beschikking stond. De **meerderheidstekst** stelt de Griekse tekst vast door te tellen hoeveel manuscripten (**handschriften**) een bepaalde lezing steunen. De tekst die gesteund wordt door het hoogste aantal manuscripten wordt de **meerderheidstekst**. Deze tekst is zo goed als gelijk aan de **textus receptus**. Het derde teksttype, de **gewogen tekst**, gebruikt de tekstwetenschap en het **handschriftenbewijs** dat tegenwoordig beschikbaar is. **Omdat** zowel de tekstwetenschap als **het** **handschriftenbewijs** sinds de zeventiende eeuw **aanzienlijke vorderingen hebben gemaakt**, verschilt de **gewogen tekst** (**ook** wel bekend als de **eclectische of** samengestelde tekst) aanzienlijk van de **textus receptus**. Deze gewogen tekst is de tekst achter het NT van de **NASB** en de NIV. We hebben deze hele kwestie onderzocht en aangetoond dat het niet verstandig is **om de textus receptus** als basis te gebruiken. De **meerderheidstekst** en de gewogen tekst van de twintigste eeuw **hebben beide hun sterke punten**. Het was zaak **om met een eenvoudige en uitgebalanceerde bespreking op dit punt een mogelijk explosief debat k temperen**.

– De theorie van dynamische-equivalentie

Een van de belangrijkste uitdagingen die **onze** deputaten onder ogen moesten zien, **was** de dikwijls herhaalde beschuldiging dat de NIV een dynamisch-equivalente vertaling is. De dynamisch-equivalente

theorie wordt door veel behoudende christenen met argwaan bekeken. Er **zijn** echter **twee** aspecten waardoor deze discussie getemperd **kan** worden.

Allereerst onderschrijft de NIV nergens de dynamisch-equivalente **vertaalttheorie**. Het is dus de vraag of deze beschuldiging terecht is. Om dat te kunnen beoordelen moesten deputaten de dynamisch-equivalente **theorie** leren begrijpen. Dit leidde tot waardering voor sommige van de fundamentele **doelstellingen** van de theorie. Toen we echter de handboeken **onderzochten** die de dynamisch-equivalente theorie toepasten op bepaalde teksten, **ontdekten** we **twee** nogal verrassende dingen. **Allereerst** volgde de NIV in veel gevallen niet de vertaling die door de dynamisch-equivalente theorie op die plaatsen werd aanbevolen. Daaruit volgt dat de NIV niet simpelweg kan worden gekarakteriseerd als een dynamisch-equivalente vertaling. Een tweede ontdekking was, dat de NASB, die in onze **kerken** de **reputatie heeft** zeer letterlijk te zijn, heel vaak wel de aanbevelingen van de dynamisch-equivalente theorie overnam, terwijl de **NKJV** dat zelden deed. Dit bracht de discussie over **bijbelvertalen** op een ander niveau. Twee algemene vooroordelen werden **aan de kaak gesteld**: dat de NIV een dynamisch-equivalente vertaling is, en dat de NASB een letterlijke vertaling is. Een studie van de **dynamisch-equivalente vertaalttheorie** gaf in overweging **na te gaan** welke algemene principes **bijbelvertalers** in de geschiedenis hebben gelid. Zijn **& fundamentele** doelstellingen van de dynamisch-equivalente theorie (een vertaling leveren die net zo overkomt op de moderne lezers **als op de oorspronkelijke toehoorders**) dezelfde als die waaraan de **kerk** in haar **geschiedenis** heeft vastgehouden? De Septuaginta⁴ is een vertaling waarin nogal wat **verschil** zit: **het OT** is de ene keer vrijwel letterlijk en de andere keer nogal vrij in

het Grieks vertaald. Hieronymus en **Luther, twee** reuzen in de geschiedenis van de bijbelvertaling, kwamen openlijk uit voor hun overtuiging dat hun vertaling vloeiend diende te zijn. De KJV zelf werd als 'gewaagd' beschouwd toen die werd ingevoerd in Engeland, vergeleken met de meer letterlijke vertaling in die dagen.

De discussie over bijbelvertaling Reef t vaak een hoog 'eigen mening'-gehalte en niemand lijkt in staat te **zijn** om gezaghebbende uitspraken te doen. Een van **&** oorzaken daarvan is dat de KJV zo'n lange tijd overheersend is geweest dat voor **veel** mensen de geschiedenis van de bijbelvertaling **begint** en eindigt met deze vertaling en dat de KJV het enige referentiepunt is voor de beoordeling van de theorie van **bijbelvertalen**. Een overzicht van de geschiedenis van de bijbelvertaling gaf diepte aan deze discussie en geloofwaardigheid aan de conclusies van **onze** deputaten.

De uiteindelijke invoering

De synode van Abbotsford 1995

De synode van Abbotsford besloot het advies **van** de deputaten over te nemen: de NIV aan te bevelen voor gebruik door de kerken in haar eredienst en **ambtsdienst**. **Een** van de doorslaggevende punten in het voordeel van de NIV **was** het feit dat de **commissie** die verantwoordelijk was voor de productie **van** de NIV nog actief **was**. **Het** NIV-vertaalcentrum had de opdracht om de tekst van de NIV voortdurend te herzien en verbeteringen **aan** te brengen. Dat **centrum** vroeg ons om opmerkingen **en** aanbevelingen voor veranderingen in de tekst. Dat **was** bij de NASB en bij de NKJV niet mogelijk; die vertalingen **waren** voltooid **en** de tekst ervan stond vast.

Dit betekende vervolgens dat de deputaten die de synode **van** Abbotsford gediend hadden, opnieuw mandaat konden krijgen om de klachten tegen **afzonderlijke** passages van de NIV, die door **kerken** en individuele **kerkleden** per brief wa-

ren ingebracht bij de synode, te wegen. Geldige **kritiek** op de tekst van de NIV kon dan worden overgebracht naar het NIV Vertaal **Centrum**. Dit gaf onze kerken het gevoel deel te nemen aan de vervaardiging van de NIV, om die tot op zekere hoogte tot onze eigen vertaling te maken.

Onwelkome herziening van de NIV

Dit punt ten gunste **van** de NIV bleek tegelijkertijd **een** belangrijk gevaar te zijn. Sinds het **begin** van de negentiger jaren werkte het Vertaal **Centrum** aan een ingrijpende revisie van de tekst van de NIV, en een van de belangrijkste principes achter deze herziening was inclusief taalgebruik. Een **inclusieve** uitgave van de NIV werd in 1996 gepubliceerd in Engeland. Dit was iets waar noch de synode van 1995, noch de deputaten die de synode hadden gediend, van wisten.

Een grote meerderheid **binnen** onze kerken heeft liever dat de NIV onveranderd zou blijven dan dat het inclusief **taalgebruik** zou worden ingevoerd. Plotseling bleek het **statische karakter** van de tekst van de NASB en de NKJV hun **kracht!** Dankzij het feit, echter, dat vanuit de behoudende Engels-sprekende christenheid wereldwijd een storm van protest losbarstte tegen de **inclusieve** taal-revisie van de NIV, krabbelde de International Bible Society terug en werd het **inclusieve** taal-project **beëindigd**.

De International Bible Society heeft bevestigd dat er nu geen plannen zijn voor diepgaande revisie van de tekst van de NIV. Die is net zo statisch geworden als de NKJV en de NASB.

Aanvaarding van de NIV door de kerken

Sinds 1995 heeft **een** meerderheid **van** de kerken de NIV aanvaard voor gebruik in hun erediensten ambtsdienst. De Synode van **Abbotsford** heeft niet alleen de NIV aanbevolen, maar ook besloten het aan de vrijheid van de kerken over

te laten een andere vertaling te gebruiken als zij zich daartoe geroepen voelden. **Vermoedelijk** betekent dat, dat kerken ook kunnen kiezen voor het gebruik van de NASB of de NKJV.

Sommige kerkenraden hebben zich ingezet voor het gebruik **van** de NKJV, maar dat initiatief heeft tot nu toe op weinig steun of enthousiasme van de gemeenten kunnen rekenen. Er zijn geen kerken die het **gebruik** van de NASB bevorderen. Wel **zijn** er heel wat kerken die nog steeds de RSV gebruiken, ondanks het feit dat het bijna onmogelijk is geworden nog nieuwe **exemplaren** van de RSV aan te schaffen. Dit is een duidelijk bewijs van het feit dat zo'n belangrijke **verandering** binnen kerken een moeilijke en vaak pijnlijke is.

Conclusie

Het was voorspelbaar dat niet alle kerken onmiddellijk de RSV zouden **verruilen** voor de NIV, ook al is dat duidelijk de beste keus. Tegen zo'n verandering zal altijd verzet komen. Toen in 1971 de RSV door de synode werd aanbevolen, werd de betrouwbaarheid van die vertaling door sommige kerken vurig betwist. En zelfs toen in 1611 de KJV werd ingevoerd, beschouwde het grootste deel van de Engels-sprekende **wereld** die als gewaagd en onwaardig in taal; het duurde bijna **een** hele generatie voordat zij in de harten van de protestantse gelovigen de plaats van de **Genevan Bible** kon innemen. Evenzo werd de Vulgaat van Hieronymus die de kerk meer dan duizend jaar beheerst heeft, zwaar aangevallen door **Augustinus** omdat **Hieronymus** het OT baseerde op het originele Hebreeuws in plaats van op de Septuaginta vertaling!

In dit licht hebben de Amerikaanse en Canadese **kerken** zich opmerkelijk snel neergelegd bij het gebruik van de NIV. Dit is grotendeels toe te schrijven aan het algemeen doorbroken besef dat de RSV een afgesloten hoofdstuk is en aan het feit

dat van de NIV is aangetoond dat die in de Engb-sprekende wereld van nu eenvoudigweg de beste vertaling van Gods Woord biedt.

Ds. P. Aasman is predikant van de Canadian Reformed Churches te Grand Valley, Ontario. Hij is lid van de deputaten bijbelvertaling van deze kerken.

¹ Deze bijdrage is in het Nederlands vertaald door B.C. Buitendijk, E. Pieffers te Kampen en H.G. Slings te Steenwijk. De voetnoten zijn ter verduidelijking toegevoegd.

² Masoreten of Massoreten: 'overleveraars': Joodse geleerden (van omstr. 500 - 1000) die zorg droegen voor de overlevering van de hebreeuwse Bijbel en schrijfwijze, uitspraak en voordracht ervan wilden vastleggen.

³ Inclusieve vertaling: het herschrijven van de bijbeltekst naar een cultuur waarin man en vrouw gelijk zijn: 'broeders' wordt dan 'broeders en zusters'; en God wordt zowel 'Hij' als 'Zij'. Ook wel sekse-neutraal of seksloos vertalen genoemd. Zie voor voorbeelden de bespreking van de bijbel(uitleg) van het feminisme in hoofdstuk 4 van het boek van drs. M.A. Buitink-Heijblom, *Feminisme een bijbel-kritische benadering*, Kampen 1992.

⁴ De Septuaginta (LXX) is een Griekse vertaling van het Oude Testament, gemaakt omstreeks 150 voor Christus te Alexandrië ten behoeve van de Grieks sprekende Joden.

HET KOMENDE OORDEEL: REM OF GASPEDAAL?

J. Boersma

Aen toe lees je in de krant van die rare verhalen over ongelukken. Sommige autorijders schijnen moeite te hebben om het rempedaal en het gaspedaal van elkaar te onderscheiden, vooral in kritieke situaties. Zolang er geen sprake is van persoonlijke ongelukken, is het resultaat bijna vermakelijk: een auto die op volle snelheid een huiskamer of een etalage binnen rijdt!

Ook bij het vertalen van een Hebreeuwse tekst is het van belang om het verschil tussen de pedalen goed te kennen. En dan bedoel ik het weergeven van voegwoorden in de Nederlandse vertaling. Hebreeuwse voegwoorden vallen namelijk niet automatisch samen met voegwoorden in het Nederlands.

Kiezen...

Iedere keer dat een vertaler een Hebreeuws voegwoord tegenkomt, moet hij zich dus afvragen, hoe het in het Nederlands weergegeven moet worden. Is het op die plaats alleen maar bedoeld als verbinding? In dat geval is in een Nederlandse vertaling het woordje 'en' voldoende. Of het misschien bedoeld om een reden te geven? Dan moet het met 'want' worden. Of is het juist de bedoeling van de schrijver om tegengas te geven ('hoe-wel'), of zelfs om op de rem te trappen ('maar')?

In de meeste gevallen is die vraag gelukkig niet zo moeilijk, omdat snel genoeg duidelijk zal zijn, wat de schrijver bedoelt. Toch zijn er ook voorbeelden te noemen, die laten zien, hoe lastig een keus kan zijn.

Ik kreeg hier heel direct mee te maken toen ik bezig was met het voorbereiden van een preek over het slot van Pred. 11 (vanaf vs. 7). Steeds meer ging ik me erover verbazen dat het Hebreeuwse voegwoord tussen de beide helften van het vers daar vertaald werd met 'maar'.

9 Verheug u, o jongeling, in uw jeugd, en uw hart zij vrolijk in uw jongelingsjaren; ja, volg de lust van uw hart en wat uw ogen aanschouwen, maar weet, dat God u om al deze dingen in het gericht zal doen komen. (vertaling NBG '51)

De ('nieuwe') vertaling van 1951 is in deze weergave geen uitzondering. Toen ik er andere vertalingen op na ging slaan, bleken die het al-

lemaal op een vergelijkbare manier weer te geven. Alleen in de Septuaginta (een oude Griekse vertaling) kwam ik de meer neutrale weergave 'en' tegen. Nu ben ik maar een beperkt aantal talen machtig, en ik moest het dus opgeven toen ik zo'n 25 verschillende bijbelvertalingen vergeleken had. Op één na zijn alle vertalers het er dus over eens dat de Prediker in de tweede helft van vers 9 op de rem trapt.

Wie op de snelweg in volle **vaart** op de rem gaat **staan**, **loopt** het risico een kettingbotsing te **veroorzaken**. Dat is **ook** hier het geval. Want mag ik nu genieten in **mijn** leven, of moet ik er juist voor oppassen om dat **te** doen? Deze onduidelijkheid past niet in het beeld, dat de bijbel van de **HERE** geeft: Hij is niet een God, die geeft met de ene hand, en die tegelijk neemt met de andere.

Patstelling

Deze onduidelijkheid is ook gemakkelijk concreet in beeld te brengen. Ik kan me bij dit **vers** (in de gebruikelijke vertaling) heftige gezinsconflicten voorstellen. Zoonlief wil tijdens het weekend **flink** de bloemetjes buiten zetten. Omdat hij wel weet, dat pa daar niet van gediend is (en omdat hij **weet** hoe 'bijbels' pa is), komt hij met het argument uit **vers** 9: 'verheug u in uw jeugd ... volg de lust van uw hart en wat uw ogen aanschouwen'. Zoonlief heeft bij het bijbellezen aan tafel deze keer **goed geluisterd**. **Maar pa weet** meer van de bijbel dan zijn zoon gedacht heeft, want de **tweede helft van** het vers wordt meteen teruggekaatst: "Het gaat ook nog **verder**", zegt pa, "luister maar: '**maar** weet, dat God u om al deze dingen in het gericht zal doen komen.' Ik vind het dus niet goed wat je van plan bent."

De patstelling is compleet. Want wie heeft er nu gelijk? Vader of zoon? Naar mijn overtuiging hebben ze allebei ongelijk. Verderop zal **dat** duidelijk worden. Maar het misverstand is wel heel begrijpelijk. De schuldige? De vertaling...

Hetzij goed, hetzij kwaad

De keus om hier in het Nederlands het woord 'maar' te gebruiken, is **technisch** heel goed mogelijk. Maar de vraag is dan natuurlijk wel, wat daarvoor de argumenten zijn. Die vraag dringt des te meer, omdat het voorgaande vers (vs. 8) op dezelfde **manier** is opgebouwd.

8 Daarom, indien de mens vele
jaren leeft, w **verheuge** hij zich
in die alle, **maar hij bedenke**, dat
de dagen der duisternis vele zul-
len zijn: al wat komt, is ijdelheid.
(vertaling NBG '51)

Vermoedelijk (ik heb het nergens expliciet aangetroffen) wordt de keus voor het voegwoord 'maar' in **vers** 9 gemaakt, doordat velen zich niet kunnen **voorstellen**, dat het ko-

kregen. Ze horen daarin **meeklin-
ken**, dat God een strenge rechter is,
die zelfs **weet** wat er in de donker-
ste hoeken van het **mensenhart**
leeft, die van alle zonden reken-
schap zal vragen, en de mensen
voor hun verkeerde daden zal straf-
fen.

Vanuit deze visie op het komende oordeel is het onvermijdelijk om in vs. 9 een tegenstelling te zien. Immers, genieten van dit leven is een blijde en positieve zaak, terwijl de gedachte aan het oordeel een sombere en angstige bezigheid is. Misschien overheerst daarbij zelfs wel de gedachte, dat het oordeel zwaarder uit zal vallen, naarmate men meer van het leven geniet.

Toch is deze visie op het komende oordeel op zijn minst eenzijdig. De **Prediker** zelf wijst erop dat Gods oordeel niet alleen gaat over het

15, 9 - 12, 8	QOURELET	1253	1953	16, 14 - 11, 9
<p>1. 10. 15. 12. 8</p> <p>2. 10. 15. 12. 8</p> <p>3. 10. 15. 12. 8</p> <p>4. 10. 15. 12. 8</p> <p>5. 10. 15. 12. 8</p> <p>6. 10. 15. 12. 8</p> <p>7. 10. 15. 12. 8</p> <p>8. 10. 15. 12. 8</p> <p>9. 10. 15. 12. 8</p> <p>10. 10. 15. 12. 8</p> <p>11. 10. 15. 12. 8</p> <p>12. 10. 15. 12. 8</p>	<p>1. 10. 15. 12. 8</p> <p>2. 10. 15. 12. 8</p> <p>3. 10. 15. 12. 8</p> <p>4. 10. 15. 12. 8</p> <p>5. 10. 15. 12. 8</p> <p>6. 10. 15. 12. 8</p> <p>7. 10. 15. 12. 8</p> <p>8. 10. 15. 12. 8</p> <p>9. 10. 15. 12. 8</p> <p>10. 10. 15. 12. 8</p> <p>11. 10. 15. 12. 8</p> <p>12. 10. 15. 12. 8</p>	<p>1. 10. 15. 12. 8</p> <p>2. 10. 15. 12. 8</p> <p>3. 10. 15. 12. 8</p> <p>4. 10. 15. 12. 8</p> <p>5. 10. 15. 12. 8</p> <p>6. 10. 15. 12. 8</p> <p>7. 10. 15. 12. 8</p> <p>8. 10. 15. 12. 8</p> <p>9. 10. 15. 12. 8</p> <p>10. 10. 15. 12. 8</p> <p>11. 10. 15. 12. 8</p> <p>12. 10. 15. 12. 8</p>	<p>1. 10. 15. 12. 8</p> <p>2. 10. 15. 12. 8</p> <p>3. 10. 15. 12. 8</p> <p>4. 10. 15. 12. 8</p> <p>5. 10. 15. 12. 8</p> <p>6. 10. 15. 12. 8</p> <p>7. 10. 15. 12. 8</p> <p>8. 10. 15. 12. 8</p> <p>9. 10. 15. 12. 8</p> <p>10. 10. 15. 12. 8</p> <p>11. 10. 15. 12. 8</p> <p>12. 10. 15. 12. 8</p>	<p>1. 10. 15. 12. 8</p> <p>2. 10. 15. 12. 8</p> <p>3. 10. 15. 12. 8</p> <p>4. 10. 15. 12. 8</p> <p>5. 10. 15. 12. 8</p> <p>6. 10. 15. 12. 8</p> <p>7. 10. 15. 12. 8</p> <p>8. 10. 15. 12. 8</p> <p>9. 10. 15. 12. 8</p> <p>10. 10. 15. 12. 8</p> <p>11. 10. 15. 12. 8</p> <p>12. 10. 15. 12. 8</p>

Prediker 77 in de Hebreeuwse tekst.

mende oordeel als een positief argument gebruikt kan worden. Hetzelfde geldt voor **vers 8**: blijkbaar is het moeilijk om de komende periode van de dood ('de dagen der duisternis') als een aansporing te ervaren. Je merkt dan hoe een bepaalde traditie en een bepaalde manier van deuken van invloed zijn op de keus die vertalers maken. De **gedachte aan het oordeel** heeft voor velen een negatieve klank ge-

slechte, maar ook over het goede in het mensenleven (**Pred.** 12, 14). Op de dag van Gods oordeel komt dus ook de vraag **aan** de orde, **wat** we gedaan hebben met al het goede, dat we van Hem in deze wereld en in ons leven gekregen hebben.

Vanuit deze benadering is het heel goed mogelijk om in vs. 9 het Hebreeuwse voegwoord te vertalen met 'want': de Prediker houdt zijn

lezers dan voor, dat ze niet onbedachtzaam voorbij moeten **gaan** aan het **goede** dat ze in hun **leven** van God krijgen; ze moeten er juist **van** genieten! En dat moeten ze des te meer doen, omdat (!) er een dag van beoordeling komt. De God, die **we** op die dag ontmoeten, is ook de God, die dan graag wil constateren, dat we genoten hebben **van** al het goede dat Hij ons gegeven heeft.

Daarmee **kan** duidelijk zijn, dat de **vader** in het voorbeeld van zonet deze woorden ten onrechte in stelling bracht tegen zijn zoon. Hoewel dat die vader natuurlijk moeilijk te verwijten valt. **Als** hij **een andere** vertaling **in** handen had gehad, zou hij waarschijnlijk iets **anders** gezegd hebben.

Genieten

Ik besef dat ik met deze benadering een ongebruikelijke weg insla. Daarom wil ik niet al te stellig zijn; ik geef **mijn** beoordeling graag voor een betere. Toch ben ik voorlopig van mening dat Pred. 17, 9 op deze **manier** beter in **het** geheel van het betoog van de Prediker past. Hierbij de volgende toelichting:

Vanaf vers 7 is de toonzetting vooral de aansporing om te genieten van al het goede dat God in het **leven** **van een** mens geeft. Bij vers 7 zie ik mezelf in gedachten genieten **van** de **zon** (in de **achtertuin** of tijdens een wandeling). Vers 8 sluit daarop aan, door de boodschap mee te geven, dat een **mens** niet door het leven heen **moet** rennen (op zoek naar beter en groter en meer), maar dat je beter kunt **genieten** van het goede dat je vandaag al hebt. Wees blij met elke dag die je **krijgt**! Waarom zou je zo **hard lopen**? Je rent **alleen** maar de dag **van** je dood tegemoet! Vers 9 brengt dezelfde boodschap onder woorden, vooral gericht op de jonge leerling van de meester: geniet van je jeugd, **want** (!) dat is Gods bedoeling, en daar wordt **ook** op de **dag** van beoordeling naar **gekeken**. In vers **10** wordt diezelfde aansporing dan **weer** verwoord, alleen dit keer vanuit een iets andere invalshoek: geniet **van** je jeugd, want voor je het weet is het te laat om daar nog van te **kun-**nen genieten ("Weer dus het ver-

driet uit uw hart **en** houd de kwalen weg van uw **lichaam**, want jeugd en **jonkheid** zijn ijdelheid.")

Dit **laatste vormt dan** ook meteen de overgang naar het volgende gedeelte, dat in bijzonder fraaie beelden de gebreken van de ouderdom schildert (Pred. 12, 1 e.v.). Overigens staat dit gedeelte nog **steeds** in **het teken van de aansporing** om te genieten van de mogelijkheden die je hebt, zolang je nog jong bent. Het is opvallend dat God aan het begin van dit gedeelte 'uw Schep- per' wordt genoemd. Dat wijst er des te meer op, dat **men** volgens de **Prediker** royaal **mag** genieten in het leven. En dan niet ondanks het komende oordeel of ondanks het feit dat het leven zo kort is, maar omdat God het zo bedoeld heeft, **toen** Hij deze wereld maakte en toen Hij de mens in deze wereld een plaats gaf.

Illustratief daarbij is het 'refrein' m Gen. 1: "**En** God **zag**, dat het goed **was**." De eerste **keer** dat er in de bijbel een beoordeling van onze wereld **gegeven** wordt, klinkt die beoordeling positief: God **genoot** ervan. In **hetzelfde** scheppingsverhaal wordt ook verteld, hoe God de mens maakt om **samen** met Hem te genieten. De **mens** is **immers** gemaakt naar **zijn** goddelijke voorbeeld (Gen. 1, 26.27). En bij alle elementen, die **daarin** mogen zitten, hoort in elk geval ook het **element**, dat de mens, **net** als God, mag genieten van het goede dat **God** geeft **in** deze wereld en in het leven.

Daarmee **kan** duidelijk zijn, dat ook de won in het voorbeeld hierboven ongelijk heeft in het conflict met zijn vader. Want **een** mens kan alleen echt genieten, **als** hij het beeld van God wil vertonen **en** als hij alles in zijn leven bewust uit de hand van God wil ontvangen.

Een echte prediker

Ik heb niet de illusie, dat **gezins-**conflicten tot **het** verleden zullen behoren, als een andere vertaling **zijn** intrede doet. Maar de ene vertaling of de andere **kan** soms wel het verschil **zijn** tussen een verwarrende tekst of een duidelijke boodschap.

Het overdenken van een tekst kan veel losmaken, heb ik gemerkt. En soms is het heel verhelderend om eens afstand te nemen **van een** gebruikelijke vertaling. **Bijbelwoor-**den komen opnieuw tot leven. Een **Prediker kan de dingen** soms anders zeggen, **dan wij zouden** verwachten vanuit vooroordelen, die **ingekleurd** zijn door **een** eenzijdige traditie. Maar daar **is hij dan ook** een Prediker voor.

De inhoud van dit artikel is in een andere vorm eerder gepubliceerd in *Met Andere Woorden*, Kwartaalblad over bijbelvertalen, nummers 97.4 en 98.1

Drs. J. Boersma is predikant van de Gereformeerde Kerk van Amersfoort-Noord. Hij heeft theologie gestudeerd aan de Theologische Universiteit te Kampen.

Prof. dr. G.A. Lindeboom Instituut

De doelstelling van het Instituut is het bevorderen van de **christelijk ethiek in de gezondheidszorg**. De grondslag is de Bijbel, het onfeilbaar **geïnspireerde** Woord van God, verstaan overeenkomstig de reformatorische belijdenisgeschriften.

inlichtingen: Postbus 224
6710 BE Ede (0318-696333)
www.che.nl/lindeboom

Onderwijs

*Lindeboom

Leerstoel voor medische ethiek aan de VU (Prof. dr. ir. H. Jochimsen)

* steun aan de leerstoel in de Reformatorische Wijsbegeerte te Leiden (Prof. dr. G. Glas)

* cursussen, symposia, colleges

Studie en publicaties

* wetenschappelijke rapporten en artikelen

* boeken en artikelen voor breder publiek (Lindeboomreeks)

Voorlichting

* Informatie op aanvraag

* Tijdschrift: In Perspectief (knipselkrant 6 nrs.) in combinatie met Ethics & Medicine (3 m. - 36/jr. (studenten 20)).

GING PETRUS GEKLEED ZWEMMEN?

P.H.R. van Houwelingen

Toen wij onze zomervakantie doorbrachten in de Franse Alpen, stonden we op een regenachtige dag aan de oever van het meer van Genève. De laatste regenbui was voorbij; het meer strekte zich wijd en windstil voor onze ogen uit. Vlakbij de kust lag een vissersboot voor anker, waarin iemand bezig was de magere vangst uit zijn sleepnet te legen. Hij was gehuld in een kleurrijk, waterdicht visserspak en een breedgerande hoed.

Toen het sleepnet helemaal leeg was, wilde hij het anker lichten, maar dat bleek onwrikbaar vast te zitten in de steenachtige bodem. Steels keek hij even in onze richting. Daarna zette hij resoluut zijn hoed af, ontdeed zich van zijn visserspak en sprong, slechts in onderbroek gehuld, met een ferme duik het water in. Hij rukte het anker los, kwam proestend terug in de boot, trok haastig een T-shirt en een spijkerbroek aan en voer met grote snelheid weg.

Veel later pas, toen wij de boot op een andere plek terugzagen, beantwoordde deze onbekende visser onze groet met een ferme arazwaai...

Aan die gebeurtenis moest ik denken bij een vertaalprobleem in &hannes 21,7b. %non Petrus springt vanuit zijn vissersboot in het water om als eerste hij de Heer te zijn. Maar had hij daarvoor eerst een opperkleed aangetrokken?

Een letterlijke, weergave van de Griekse tekst is te vinden in de Statenvertaling, die dus volgt luidt; *Simon Petrus dan, horende, dat het de Heere was, omgordde het opperkleed (want hij was naakt), en wierp zichzelf in de zee.*

Wanneer we nog even verder rond-

kijken in het Nederlandse taalgebied, dan ontdekken we dat door andere vertalingen ten opzichte van de Statenvertaling vooral de temen 'omgordde' en 'naakt' zijn gemoderniseerd. Enkele voorbeelden: *Simon Petrus dan, tam hij hoorde, dat het de Heere was, sloeg zijn opperkleed om, want hij was ongekleeed, en wierp zich in zee.*

(Nieuwe Vertaling)

En toen Simon Petrus hoorde dat het de Heer was, gordde hij zich het bovenkleed om – want hij was ongekleeed – en sprong in zee.

(Leidse Vertaling)

Toen Simon Petrus hoorde dat het de Heer was; deed hij zijn bovenkleden aan – die had hf uitgetrokken – en sprong in het water.

(Groot Nieuws Bijbel)

Toe Simon Petrus hoor dat dit die Heer is, ket hy sy hemp aangetrek – want sy bolyf was kaal – en in die water gespring.

(Afrikaanse Nuwe Vertaling)

Nu krijgen we de indruk dat Petrus, voordat hij in het water sprong, een kledingstuk had aangedaan, omgeslagen of aangetrokken. Meestal wordt dat zo verklaard, dat hij als visser er niet op gekleed was om de Heer te ontmoeten. In veel commentaren vindt men tevens de opmerking & 'naakt' begrepen moet worden als 'niet passend gekleed'. Misschien deed Petrus zijn werk met ontbloot bovenlijf of slechts gehuld in een eenvoudig vissershemd. Uit respect tegenover Jezus zou hij dan een opperkleed hebben aangetrokken voordat hij in het water sprong, in gepaste kleding voor de Heer op de oever te kunnen verschijnen.

C.Bouma stelt zich in de Korte Verklaring de gang van zaken als

volgt voor: 'Eerst schiet hij zijn visserskiel aan, gespt die niet den gordel vast en zwemt naar het strand'.

Andere moderne Europese vertalingen lijken van dezelfde veronderstelling uit te gaan:

As soon as Simon Peter heard him say, 'It is the Lord,' he wrapped his outer garment around him (for he had taken it off) and jumped into the water.

(New International Version)

Da Simon Petrus hörte, daß es der Herr war, gürtete er den Rock um, denn er war nackt, und warf sich ins Meer.

(Neu bearbeitete Lutherübersetzung)

Et Simon Pierre, dès qu'il eut entendu que c'était le Seigneur, mit son vêtement ei sa ceinture, car il était nu, et se jeta dans la mer.

(Nouvelle Edition de Genève)

Toch is er voldoende reden om aan deze gangbare reconstructie te twijfelen. Allereerst omdat gekleed zwemmen in de praktijk verre van gemakkelijk is. Het is veel natuurlijker om zich eerst van overtollige kledingstukken te ontdoen. Bet komt dan ook vreemd over dat iemand, alvorens in het water te springen, nog iets (extra) aantrekt. Vervolgens omdat de tekst van het evangelie naar Johannes tot andere overwegingen leidt. In mijn commentaar gaf ik er drie:

Ten eerste moet men zich afvragen waarom Petrus zich dan niet pas op de oever in zijn opperkleed hulde. Ten tweede staat er niet dat hij zijn kleed aantrok; maar dat hij het omknoopte (diezoosato). Het gebruikte werkwoord is hetzelfde als in 13,4-5,

waar Jezus een linnen doek als schort omdoet, en in 21,18, ~~waar~~ van Petrus gezegd wordt dat hij altijd een gordel gebruikte om zijn kleding op te schorten. Als daarom ten derde wordt verteld dat Petrus naakt was, houdt dat niet in dat hij niet passend gekleed was, maar dat hij in die situatie over geen ander kledingstuk beschikte dan wat hij als visser aanhad.

Dat Simon Petrus gewend was een gordel te dragen, blijkt bij zijn bevrijding uit de gevangenis door een engel van de Heer. Volgens W e - lingen 12,8 droeg de engel hem op zich te omgorden, zijn sandalen aan te trekken en zijn mantel om te slaan. En in zijn eerste brief gebruikt de apostel zo'n gordel in een bepaalde beeldspraak, als hij zijn lezers namelijk op het hart bindt de lendenen van hun verstand te omgorden (1 Petrus 2,13).

Terug naar de vertaling van Johannes 21,7b. In de Kanttekeningen bij de Statenbijbel wordt opgemerkt: 'Sommigen meenen dat dit een linnen overtreksel geweest is, hetwelk hij omgord heeft om beter te kunnen zwemmen, of door het water te gaan, alzoo Hij niet ver van het land was'. Tot diegenen mogen we tegenwoordig ook Ridderbos rekenen, die aan deze opvatting de voorkeur geeft.

En met reden, zoals we gezien hebben. Petrus gebruikte zijn gordel om het visserspak, dat hij op het blote lijf droeg, strak om zijn middel te binden. Hij had geen alternatief kledingstuk in de boot. Dit was het enige wat hij als visser aan had. Door zijn visserspak vast te snoeren, zou hij zich vrijer door het water kunnen bewegen, om al zwemmend of wadend de oever van het meer te bereiken. En daar stond niemand minder dan Jezus, de opgestane Weer...

Onder de bestaande Nederlandse vertalingen is dit mijns inziens het beste tot uitdrukking gebracht door de Willibrordvertaling:

Nauwelijks had Simon Petrus ge-

hoord 'Het is de Heer', & hij schortte zijn kiel op – het enige wat hij aan had – en sprong in het water.

In dit artikel werd verwezen naar:
C. Bouma, *Her evangelie naar Johannes opnieuw uit den grondtekst vertaald en verklaard*. (Korte Verklaring). Deel II. Kok, Kampen, 3e druk 1950.
P.H.R. van Houwelingen, *Johannes. Het evangelie van het Woord*. (Commentaar op het Nieuwe Testament, Derde Serie). Kok, Kampen 1997.
H.N. Ridderbos, *Het evangelie naar Johannes: proeve van een theologische gese*. Deel 2 (hoofdstuk 11-21). Kok, Kampen 1992.

Dr. P.H.R. van Houwelingen is predikant van de Gereformeerde Kerk van Nijkerk. Hij heeft theologie gestudeerd aan de Theologische Universiteit te Kampen, is gepromoveerd op een Nieuw Testamentisch onder-

werp en heeft een aantal delen verzorgd in de Commentaar op het Nieuwe Testament (3e serie) onder redactie van prof. J. van Bruggen.

Bibliotheek Bralectah

gereformeerde bibliotheek voor mensen met een leeshandicap

..Heeft
De Reformatie
ook in
gesproken vorm.

Telefoon 0521 - 515946

Huisstijlen:

Briefpapier, env., visitekaartjes

de Bunschoter bv
drukkerij

Postbus 10 - 3750 GA Bunschoten-Spakenburg
tel (033) 2997999 - Fax (033) 2997998

SPRAAK- EN SPRAAKVERSTERKING

Hacousto biedt al 50 jaar één totaalconcept in Audiocommunicatie binnen de klerken, scholen, verzorgingstehuizen, utiliteit en industrie. Wij leveren maatwerk en kwaliteit in systemen en service.

Voor geheel vrijblijvende informatie:

Hacousto Holland BV
Industrieweg 87
2651 BC Berkel en Rodenrijs
Telefoon 010-5115000
Faxnummer 010-5117520

HACOUSTO
the intelligent use of communication

WIE ZICH HOVAARDIG HEFFEN

Lied van de week

Het kerklied heeft alles te maken met het grote gebod om de Here God lief te hebben en onze naaste als onszelf (Matt. 22:37-38). Immers, in de christelijke gemeente krijgt de liefde voor God en de naaste gestalte wanneer broeders en zusters **elkaar** onderwijzen en terechtwijzen met het Woord van Christus. En uit (o.a.) **Kolossenzen** 3:16 weten we dat daarbij niet alleen het gesproken, maar ook het **gezongen** woord een functie heeft. Behalve dat het lied dient om God en zijn grote daden te prijzen, te belijden en te verkondigen, is het ook een middel om **elkaar** te leren en te **vermanen**. In dat kader kunnen zowel binnen als buiten kerkdiensten liederen met een duidelijk **vermanend** karakter een plaats hebben. Een voorbeeld van een dergelijk lied is het lied *Wie zich hovaardig heffen* van Willem Barnard. Het is een bijbellied naar 1 Petrus 5:5-11. De zes verzen uit dit **schriftgedeelte** zijn als volgt over de coupletten verdeeld: vers 5 = couplet 1, vers 6 & 7 = couplet 2, vers 8 & 9 = couplet 3, vers 10 = couplet 4. In Barnards bundel *De Tale Kanaäns* (1963), waarin het lied voor het eerst gepubliceerd werd, **draagt** het lied de titel 'Van de ootmoed'. De dichter noemt het lied daar een '**rijmbrief**'. Want zoals je psalmen kunt berijmen ('rijmhalter'), **kun** je ook gedeelten uit de nieuwtestamentische brieven berijmen ('rijmbrieven').

Een voor de hand liggende vraag is hoe **Barnard** er toe komt om juist bij dit schriftgedeelte een lied te schrijven. Het antwoord heeft te maken met de zogenaamde **leesroosters** die onder meer in de anglicaanse en lutherse kerken gebruikt

worden. Op deze roosters worden de lezingen genoemd die op een bepaalde zondag uit het kerkelijk jaar gelezen moeten worden. Barnard heeft veel liederen geschreven bij bijbelgedeelten die op **leesroosters** **vermeld** staan.

Op één van de zondagen aan het begin van de zomer staat 1 Petrus 5:5-11 op het **leesrooster**. Behalve dit schriftgedeelte wordt op die zondag ook de **gelijkenis** van het verloren schaap (Lucas 15:3-7) gelezen. Bij beide **bijbelgedeelten** heeft Barnard een lied geschreven. Bij het gedeelte uit Lucas schreef Barnard het lied 'De schapen alle honderd' (Liedboek 58), dat in januari het lied van de week was.²

In het *Compendium* wijst Barnard er op dat door deze combinatie van schriftlezingen de 'zoekende herder' (Lucas 15) en het 'zoekende roofdier' (de brullende leeuw, de tegenpartij - 1 Petrus 5:8) naast elkaar geplaatst worden. Misschien kun je beter zeggen: tegenover elkaar geplaatst worden.

Vernederen en verweren

In 1 Petrus 5:5-11 zijn twee hoofdaspecten te onderscheiden, die samen te vatten zijn met de woorden 'vernederen' en 'verweren'. We worden aangespoord om ons te buigen 'onder de machtige hand Gods, opdat Hij ons **verhoge** te zijner **tijd**'. Dit aspect komt met name in de verzen 1 en 2 van het lied aan bod. De **uitdrukking** 'buigen onder de hand van God' (vgl. ook **Gen.** 16:9) heeft Barnard fraai **verwerkt** in de versregels 'Zo buigt u dan terneder en kust de hand van God' (str 2). Het kussen van iemands hand is immers teken van onderdanigheid en overgave. De laatste regel van

het eerste vers ('ootmoedigheid uw kleed') refereert aan een manier van zeggen die we vaker in de bijbel **tegenkomen**, bijvoorbeeld: het bekleden met gerechtigheid als met een pantser (Jes. 59:17) of het bekleden zijn met Christus (Gal. 3:27). Behalve het 'vernederen onder Gods hand' wordt in het **bijbelgedeelte ook** opgewekt om ons te verweren, tegenstand te bieden aan de duivel, de brullende leeuw. Dat is het tweede aspect van deze schriftpassage uit 1 **Petrus** 5, die vooral in vers 3 onder woorden wordt gebracht.

Melodie

De informatie over de melodie die boven het lied staat **afgedrukt**, zou de indruk kunnen wekken dat **we** te maken hebben met een zestiende-eeuwse **Duitse** melodie. Dat is echter niet het geval. De melodie is naar alle waarschijnlijkheid van Franse herkomst. Het **werd oorspronkelijk** gebruikt bij wereldlijke dans- en liefdesliederen, zoals *Une jeune fille* uit de bundel *Recueil de plusieurs chansons diveses en trois parties* (Lyon 1557).

De melodie kreeg spoedig internationale bekendheid. De Engelsen kennen hem onder onder de **naam** *The Queen S Almand*, en in de Lage Landen werden veel wereldlijke liedteksten op deze melodie gezongen. Vanaf circa 1560 werd de melodie in Duitsland voor geestelijke liederen gebruikt. Zo zullen veel organisten de melodie kennen via het lied van Ludwig Belmbold (1532-1598) 'Von Gott will ich nicht lassen' (*Geistlich Erfurt* 1563).

Dat lied is dan ook de wijsaandui-

107 Wie zich hovaardig heffen

naar I Petrus 5:5-11

wijze: Von Gott will ich nicht lassen

16e eeuw / Scheidt's Tabulatur-Buch 1650

Wie zich ho-vaar - dig hef - fen,
die zal God we - der-staan,
maar wie zachtmoe-dig le - ven,
ziet Hij ge - na - dig aan.
Daarom, houdt u ge - reed,
voegt u ge - wil - lig sa - men,
elk - an - der on - der - da - nig,
oet-moe - dig-heid uw kleed.

- 2 Zo buigt u dan terneder
en kust de hand van God
die krachtig is en teder
en klaagt Hem al uw nood,
opdat Hij u verhoogt
wanneer de dag zal dagen,
dat alles is voldragen,
de ochtend van de oogst.
- 3 Uw vijand niets ontziende
gaat als een leeuw op roof
en zoekt u te verslinden,
sta vast in het geloof,
weest nuchter dan en waakt
en draagt uw deel van 't lijden
dat tot het eind der tijden
ter wereld wordt volbracht.
- 4 De God aller genade
die u geroepen heeft,
die zal u wel bewaren,
zo waar Hij eeuwig leeft.
Lijdt nog een kleine tijd,
God zal u niet begeven,
Hij staaft en sterkt uw leven,
en geeft u zekerheid.

W. Barnard, geb. 1920

ding die boven **lied 107** genoteerd staat. Achter deze aanduiding staat tussen haakjes het woord 'alleman-de'. Een allemande is een rustige dans in tweedelige maat, met een veelal **emotioneel beladen melodie**. Ook de melodie van dit lied kenmerkt zich door zijn ingekeepte, bespiegelend karakter. Daarom past de melodie uitstekend bij het ventslied 'Verwacht Heren' (LvK 126). Ook de verbinding met de meditatieve tekst van **lied 107**, waarin opgewekt wordt tot nederigheid, is erg gelukkig. De melodie moet in een rustig tempo gezongen worden, gedacht vanuit de halve noot.

¹ Zie o.a. C. Trimp, *De gemeente en haar liturgie*. Kampen 1983, 91.

² Zie *De Reformatie*, jrg 74 nr. 15 (16 januari 1999), 328-330.

Dr. J. Smelik is hymnoloog/musicoloog en woont in Zuidhorn.

Het Handboek 199% van de Geref. Kerken Vrijg. in

Onder redactie van dr. W.G. de Vries

Wat kunt u er in vinden?

Adressen, naamlijsten, registers en/of informatie
o.a.:

- ✓ Kerken
- ✓ Deputaten generale synode
- ✓ Zending
- ✓ Verenigingen, o.a. diaconaat, ouderen-zorg, verpleging, hulpverlening en evangelisatie
- ✓ Onderwijs en vormingswerk
- ✓ Bladen
- ✓ Jaaroverzicht (20° van dr. W.G. de Vries)

verschijnt
half maart

Verkrijgbaar bij de boekhandel

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.

W & L

Tel. 0113-215591